

**ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА
ВІДКРИТОГО МІЖНАРОДНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»**

Кафедра правознавства та фінансів

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

_____ Завідувач кафедри

_____ 2023 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
РОЗРАХУНКИ ПІДПРИЄМСТВ З ПОДАТКОВИМИ ОРГАНАМИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ**

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Виконав:

здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»

Сахно Юрій Євгенович

Керівник:

Шаравара Роман Іванович,

к.е.н., доцент,

професор кафедри

Полтава – 2023

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні аспекти організації та функціонування податкової системи	6
1.1. Економічна сутність та необхідність справляння податкових платежів	6
1.2. Вітчизняний та зарубіжний досвід розрахунків платників і податкових органів	15
Розділ 2. Фінансово-економічна характеристика підприємства	26
2.1. Аналіз фінансового стану	26
2.2. Ефективність фінансово-господарської діяльності	36
Розділ 3. Оцінка стану розрахунків підприємства з податковими органами	48
3.1. Фінансовий механізм справляння податку на прибуток підприємства	48
3.2. Розрахунки підприємств з податковими органами по податках на доходи їх найманих працівників	59
3.3. Перспективи оптимізації системи розрахунків підприємств з податковими органами	66
Висновки	73
Список використаних джерел	77
Додатки	81

ВСТУП

Актуальність теми. Стабільна та збалансована податкова система – ефективний інструмент економічної політики держави в умовах ринкової трансформації. Побудова раціональної податкової системи потребує розвитку теорії оподаткування, передусім досліджень окремих форм податків, їхнього взаємозв'язку із розвитком економічного і політичного життя.

У 90-ті роки минулого століття Україна була вимушена практично з нуля будувати власну систему оподаткування. Така система мала одночасно як відповідати вимогам ринкової системи економічного регулювання, так і виходити зі специфічних рис трансформаційних процесів, які здійснювалися в українській економіці. Безперечно, складність виконання такого завдання важко переоцінити. Недосконалість нормативних актів у сфері оподаткування, часто – некритичне копіювання досвіду розвинених країн, невпинне загострення трансформаційної кризи призвели до формування в Україні складної, заплутаної, суперечливої та неефективної податкової системи. Внаслідок цього ідея проведення суттєвої (чи навіть радикальної) податкової реформи вже досить давно опанувала думками політиків, економістів, бізнесменів та науковців. Необхідність суттєвих змін у податковій системі очевидна. Проте відсутність реальних зрушень у цій сфері засвідчує надзвичайну складність та комплексність цієї проблеми, труднощі узгодження податкової реформи з поточними завданнями економічної політики, які потребують щоденного вирішення.

Значний податковий тягар гальмує економічне зростання в Україні, перешкоджає розвитку інвестиційних процесів, послаблює конкурентоспроможність українських підприємств. Податкова система „карає” господарюючих суб'єктів, які здійснюють вкладення в економічний розвиток. Між тим, зниження податкових ставок містить у собі загрозу скорочення бюджетних надходжень, що може призвести до порушення виконання державою покладених на неї функцій, зокрема – у соціальній сфері. Податкова реформа має вирішувати зазначену суперечність, забезпечити раціональний баланс між фіскальною та

регуляторною функціями податків в Україні, підпорядкованість податкової політики стратегічним завданням довгострокового економічного зростання та якісної структурної перебудови національної економіки.

Економіка України на теперішньому етапі не є конкурентною, оскільки її податкова система порівняно з податковими системами країн Євросоюзу вирізняються такою рисою, як переважання адміністрування над ринковим впливом на економічні процеси. Зважаючи на це, привабливість України як економічного простору для здійснення інвестицій порівняно з ліберальними економіками країн Східної Європи є неконкурентною.

Значно зросла кількість наукових праць, автори яких досліджують систему оподаткування та порушують наболілі питання щодо її вдосконалення. Плідно працюють над цією проблематикою В. Андрущенко, О. Василик, В. Вишневецький, В. Геєць, А. Даниленко, О. Данілов, Л. Демиденко, Ю. Іванов, А. Крисоватий, П. Лайко, І. Луніна, П. Мельник, В. Опарін, А. Соколовська, В. Федосов, Л. Шаблиста та інші. Разом із тим, слід зазначити, що багато проблем оподаткування ще не знайшло однозначного трактування. Залишаються дискусійними питання щодо принципів побудови і напрямів реформування податкової системи з урахуванням особливостей сучасного періоду економічного розвитку України.

Значні розбіжності спостерігаються у поглядах учених-економістів на структуру податкової системи; параметри податкового навантаження на економіку; необхідність диференціації ставок податків; сферу використання податкових пільг, які породжують негативні наслідки в практиці оподаткування. Саме це обумовило вибір теми роботи, її мету

Мета і завдання для дослідження. Метою дослідження в роботі є висвітлення існуючої системи фінансових відносин підприємств з податковими органами і розробка науково - обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення механізму таких відносин та підвищення регулюючої і стимулюючої ролі податків в сучасних економічних умовах.

Втілення мети дослідження обумовлює вирішення наступного кола завдань:
- визначити економічну сутність податків, їх функції та принципи;

- дослідити сучасні особливості взаємовідносин платників податків і податкових органів;
- охарактеризувати вітчизняні та зарубіжні особливості справляння податкових платежів;
- проаналізувати фінансово-економічне становище досліджуваного підприємства;
- аналітично оцінити стан оподаткування окремого підприємства та його працівників;
- запропонувати превентивні заходи по вдосконаленню системи оподаткування підприємств.

Предмет і об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є фінансовий механізм реалізації оподаткування підприємств та їх працівників.

Предмет дослідження складають теоретичні та прикладні аспекти справляння податків і зборів в умовах окремого підприємства.

Теоретична і методологічна основи дослідження ґрунтуються на використанні основних положень економічної й фінансової теорії, розробок науково-дослідних установ, вітчизняних та зарубіжних вчених із питань організації прямого оподаткування суб'єктів господарювання, а також діючі нині Податковий кодекс України та інші законодавчі і нормативні акти.

Теоретичну базу роботи становлять сукупність загальнонаукових та спеціальних прийомів і методів дослідження.

Базою для виконання роботи виступало комунальне підприємство „Полтавська міська шляхова-експлуатаційна дільниця” Полтавської міської ради, зокрема матеріали, що включають відповідну фінансову, статистичну та податкову звітність.

Апробація. Матеріали досліджень розглядалися на всеукраїнській науково-практичній конференції «Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин » (2022 р.).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

1.1. Економічна сутність та необхідність справляння податкових платежів

Початковим етапом виникнення податків як економічної категорії постало формування держави й перехід від натурального господарювання до грошового вираження. На ранніх етапах розвитку економічної думки під податком розуміли без еквівалентний платіж, тобто громадяни, які сплатили його, не отримували натомість від держави ні благ, ні особливих прав.

На певному етапі історичного розвитку людства податки взагалі не були основними доходами держави. До XVII ст. податки мали тимчасовий характер, вводились час від часу на визначені цілі. Така ситуація зберігалась у більшості країн до останньої третини XIX ст. Оскільки першою функцією держави був захист від зовнішнього ворога, то причиною перших постійних податків було розширення масштабів воєнних дій, утримання регулярної армії. Ранні теоретики називали податок викупом, який феодали сплачували за звільнення від обов'язку захисту країни. Тому вважається, що податки породжені війною.

Найбільшого розквіту податки досягають в умовах розвиненої ринкової економіки. Вони стають об'єктивним елементом фінансових відносин між державою та юридичними і фізичними особами. Формується завершена модель податкової системи кожної держави. Вона включає методи і об'єкти оподаткування, ставки податків, строки їх сплати, контроль за витрачанням.

Тому можна сказати, що податки є особливою історичною фінансовою категорією, яка виражає економічні відносини між державою і платниками податків з метою створення загальнодержавного централізованого фонду грошових коштів, необхідних для виконання державою її функцій.

Сьогодні Україна вибудовує свою податкову систему, орієнтуючись на

найрозвиненіші країни світу. Адже податкова система є найважливішою основою економічної системи кожної розвиненої країни. З одного боку вона забезпечує фінансову базу держави, а з іншого – виступає головним знаряддям реалізації її економічної доктрини. Податки – це об'єктивне суспільне явище, тому при побудові податкової системи слід виходити з реалій соціально-економічного стану країни. Жодна держава не може обійтись без податків, що є головним у її відносинах з суб'єктами господарювання [2].

Сутність податків полягає в обов'язковому перерозподілі національного доходу з метою формування державних фінансових фондів. Особливістю податків є їх примусовий, обов'язковий характер, який не потребує зустрічної індивідуальної платності з боку держави.

До основних термінів оподаткування відносяться:

1. Податок (збір, внесок до державного цільового фонду) – в Україні це обов'язковий платіж до бюджетів різних рівнів або державних цільових фондів, що здійснюються в порядку і на умовах, визначених законодавством України щодо оподаткування.

2. Суб'єкт, або платник податків, зборів та обов'язкових платежів – це особи, на яких Конституцією України та податковим законодавством покладено обов'язки:

- а) сплачувати податки, збори та обов'язкові платежі;
- б) нараховувати, утримувати та перераховувати податки, збори та обов'язкові платежі до бюджетів і до державних цільових фондів.

Платник податків може визнаватись суб'єктом оподаткування одним або декількома податками, зборами та обов'язковими платежами в залежності від діяльності, яку він провадить, володіння майном або інших обставин, у разі наявності яких виникають податкові зобов'язання.

Тому суб'єктом оподаткування може визнаватись й особа, на яку відповідно до податкового законодавства України покладено обов'язки щодо нарахування податків, зборів та обов'язкових платежів, утримання їх з платника та перерахування до бюджету. Суб'єктами оподаткування або платниками податків,

зборів та обов'язкових платежів є юридичні або фізичні особи, банки, бюджетні організації, міжнародні об'єднання та організації, які відповідно до чинного податкового законодавства безпосередньо зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати податки, збори та інші обов'язкові платежі.

Для того, щоб зрозуміти сутність податкової системи, потрібно побудувати певний фундамент знань, своєрідне наукове підґрунтя, що дозволить у подальшому без труднощів знайомитися з механізмом справляння тих чи інших податків на підприємствах діяльність яких пов'язана з лісовою галуззю України. Отже, розглянемо такі елементи податку, як суб'єкт, об'єкт, джерело, одиниця оподаткування, ставка, пільги та податковий період.

Розглядаючи суб'єкт податку можемо сказати, що суб'єктом є платник, який несе юридичну відповідальність за сплату податку, або носій податку чи кінцевий його платник, який формально не несе юридичної відповідальності, але є фактичним платником через законодавчо прийняту систему перекладання податку.

Кожен податок, збір та обов'язковий платіж має самостійний об'єкт оподаткування, який визначається чинним податковим законодавством. Тому доцільно сказати, що об'єктом оподаткування є юридично обумовлений факт або подія, після настання яких у суб'єкта виникає обов'язок сплатити податок. З економічної точки зору об'єктом оподаткування можуть виступати дохід, прибуток, майно, грошовий капітал або розмір споживання. Об'єкт оподаткування повинен бути стабільним, чітко визначеним, мати безпосереднє відношення до платника податку. Розглядаючи елемент податку, як предмет оподаткування доцільно зауважити, що це фізична, якісна характеристика об'єкта, яка виступає еквівалентом об'єкта з метою оподаткування.

До одиниці оподаткування відноситься одиниця виміру (фізичного чи грошового) об'єкта оподаткування. Одиниця оподаткування залежить від предмета оподаткування і може бути як в грошовій, так і в натуральній формі. З точки зору рівності і справедливості розподілу податкового тягаря питання про одиницю оподаткування є найбільш серйозною проблемою. Принцип рівності і

справедливості розподілу податкового тягаря, що складає основу теорії побудови конкретної податкової системи, реалізується через розрахунок податкових ставок чи величину податку на одиницю оподаткування.

Також до джерела сплати оподаткування відноситься дохід платника податку, збору та обов'язкового платежу, з якого він сплачує податок, збір та обов'язковий платіж. Розглядаючи податкову ставку можемо сказати, що вона є законодавчо установленим розміром податку на одиницю оподаткування. Існують такі підходи до встановлення податкових ставок:

- універсальний (для всіх платників встановлюється єдина податкова ставка);
- диференційований (для різних платників існують різні рівні ставок).

Не менш суттєвою є система податкових пільг, що зменшує об'єкт оподаткування. Вона має різноманітні форми і визначається окремо для кожного податку з урахуванням пріоритетів національної фіскальної політики [6]. Статтею 3 Закону України „Про систему оподаткування” визначено основні принципи побудови системи оподаткування в Україні. Перелік задекларованих вітчизняних принципів оподаткування з точки зору теорії являє собою розширену копію класичних принципів оподаткування Адама Сміта.

Видатний представник політичної економії А. Сміт сформулював основні принципи оподаткування, які полягають у тому, що:

- громадяни кожної держави повинні брати участь у підтримці своєї держави по можливості та відповідно до доходів, які вони одержують під охороною держави;
- податок, що сплачується громадянами, повинен бути точно визначеним. Час його сплати й розмір повинен бути відомий платнику й усім, хто захоче знати;
- будь-який податок повинен стягуватися у зручний час і спосіб для платника;
- будь-який податок повинен бути побудований так, аби затрати на його вилучення були мінімальними.

У процесі переходу нашої країни до ринкових відносин особливо

актуальною є проблема своєчасного забезпечення грошовими ресурсами доходної частини Державного бюджету.

Розв'язати цю вкрай важливу проблему можна лише завдяки ефективній діяльності податкової служби та розробці науково-обґрунтованої системи оподаткування, яка б відповідала реаліям сьогодення, забезпечувала зростання податкових надходжень до бюджету та підвищувала рівень збору податкових платежів. На сьогодні бюджет держави поповнюється на 80 відсотків саме завдяки податковій системі.

Сутність податків, як економічної категорії, проявляється через ті функції, які вони виконують. На сьогодні виділяють три головні функції податків (рис. 1.1).

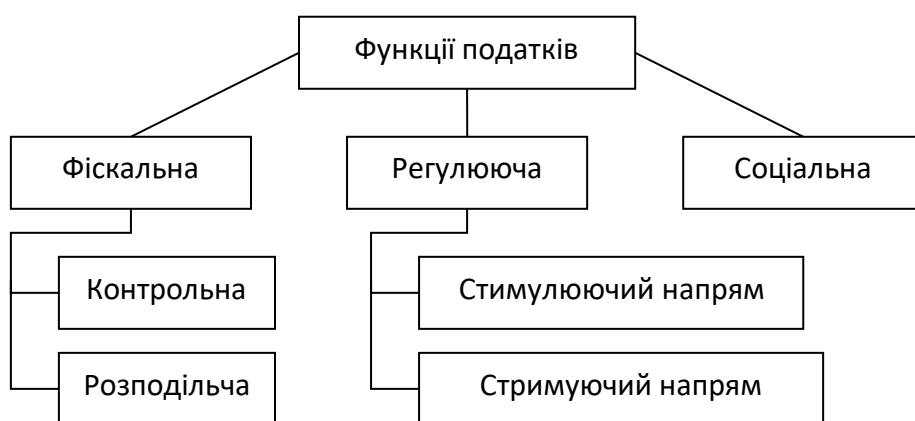

Рис. 1.1. Функції податків та напрями їх прояву

Сутність фіскальної функції полягає в забезпеченні надходження коштів до державного бюджету. В будь-якому суспільстві ця функція послідовно реалізується. За її допомогою відбувається формування фінансових ресурсів держави, призначених для покриття витрат, пов'язаних із виконанням державою своїх функцій - економічних, соціальних, оборонних, охорони здоров'я, екологічних тощо.

У свою чергу, ця функція поділяється на дві – контрольну та розподільчу. Контрольна функція полягає в обліку кількості податків і розміру кожного з них, а також в оцінці ефективності кожного каналу надходження податків. Це передбачає не тільки здійснення контролю за отриманням податків, а й застосування різних санкцій до порушників. Крім того, виконання цієї функції

передбачає також внесення постійних змін у систему оподаткування з метою підвищення її ефективності, яка залежить від існуючої в державі податкової дисципліни, законслухняності платників податків та їх ставлення до держави. Основна мета цієї функції - досягнення своєчасної і повної за обсягом сплати податків.

Виконання розподільчої функції пов'язане зі стягненням податків і забезпеченням наповнення бюджету, який потім буде розподілений. При виконанні цієї функції держава повинна збирати постійні, стабільні та рівномірні податки.

Регулююча функція. її сутність полягає в перерозподілі вартості валового національного продукту між державою та платниками податків. Податки при цьому утворюють особливі механізми, які забезпечують баланс особистих і загальнодержавних інтересів.

Мета цієї функції - забезпечення неперервності інвестиційних процесів, зростання фінансових результатів бізнесу, сприяння збільшенню коштів.

Виконання регулюючої функції передбачає визначення системи оподаткування. Але система оподаткування повинна постійно пристосовуватись до особливостей розвитку економіки держави, ситуацій, які склались, запланованих реформ тощо. Тому важливе не тільки формування, а й удосконалення системи оподаткування, заміна існуючих податків, методики їх розрахунку, сплати тощо [9, с. 64].

Ефективність застосування податків залежить від їх прогресивності, можливості отримання будь-яких пільг і загального зменшення в межах чинного законодавства. За допомогою податкових пільг держава має змогу регулювати кон'юнктуру загальнодержавного ринку товарів і послуг. Встановлення податкових пільг дає можливість підприємству збільшити свої доходи, прибуток, знизити витрати та ціну виробу, збільшити реалізацію продукції. І навпаки, збільшення розмірів сплачених податків призводить до підвищення ціни та зменшення обсягів виробництва.

Держава встановлює ставки оподаткування і диференціює їх відповідно до

чинної системи та особливостей розвитку економіки. Диференціація проводиться залежно від виду підприємства та форми його власності, напряму діяльності, обсягів виробництва або надання послуг, важливості його для споживачів або держави, а також від часу діяльності суб'єкта оподаткування тощо.

Слід зазначити, що виконання цієї функції податків з подальшим розвитком ринкових відносин повинно бути гнучкішим (за умови, що загальна система оподаткування залишається незмінною). Так, від виконання регулюючої функції залежить розвиток підприємства, зацікавленість у розширенні обсягів діяльності. Податок на прибуток визначає ту його частину, яка залишається в розпорядженні підприємства. Якщо податок на прибуток занадто великий, це зменшує зацікавленість підприємства в його отриманні, і воно намагається приховати прибуток і будь-якими засобами збільшити фонд оплати праці чи інші витрати або зменшити масштаби діяльності. При зменшенні податку на прибуток ця функція може впливати на ту частину, яка підлягає капіталізації. Якщо з боку держави проводиться політика, спрямована на стимулювання капіталовкладень, то більша частина прибутку використовується на ці цілі. Якщо держава зменшує або взагалі скасовує оподаткування дивідендів, то підприємство зацікавлене у збільшенні споживчої частини прибутку і підвищує розміри дивідендів на свої акції [22].

У межах виконання цієї функції виділяють два її напрями: стимулюючий та стримуючий.

Сутність стимулюючого напряму полягає в наданні податкових пільг або звільненні від сплати податків взагалі.

Стримуючий напрям застосовується, коли держава бажає захистити власного виробника. Для цього встановлюються додаткові податки чи підвищуються митні тарифи або вже діючі податки (наприклад, акцизний збір на горілчані та тютюнові вироби тощо). У результаті зростає ціна виробу, і він стає неконкурентоспроможним.

Як надання пільг, так і різні стримуючі важелі застосовуються незалежно від виду підприємства, галузі виробництва чи обслуговування.

В Україні особливого значення набуває третя функція податків - соціальна.

Її виконання суттєво впливає на добробут громадян та справедливий розподіл коштів державного бюджету між усіма верствами населення.

Податки встановлюються для утримання державних структур і для забезпечення виконання ними функцій управління, оборони, соціальної, економічної та ін. Вони не мають ні елементів конкретного цільового обміну, ні конкретного призначення. Коли сплачується податок (наприклад, на прибуток, прибутковий податок з громадян, податок на додану вартість тощо), то платник не знає, на що будуть витрачені ці кошти: на освіту, охорону здоров'я, на утримання збройних сил тощо. Ці кошти акумулюються в державному бюджеті, а потім розподіляються Верховною Радою України при його затвердженні.

При стягненні та отриманні податку відбувається перерозподіл частини засобів власності усього суспільства.

Отже, податки виступають і як форма перерозподілу національного доходу. Інші обов'язкові платежі та відрахування, внески до державного бюджету є податками тільки за формою, а не за суттю [26, с. 139].

Податок встановлюється тільки державою і є тільки її атрибутом.

Встановлення податку в законі держави є формою прояву державного суверенітету. Індивідуальність податку проявляється у тому, що при його стягненні держава бере на себе обов'язки надання кожному платнику визначеного еквівалента, який дорівнюватиме розміру його платежу.

Податки стягуються не один раз, а періодично, в строки, визначені чинним законодавством. Відносини, що складаються при визначенні розміру податку та його сплаті, регулюються нормами фінансового права, які в сукупності створюють інститут податкового права. У ньому передбачаються спеціальні норми, які встановлюються щодо кожного податку, регулюються порядок нарахування, стягнення та відміни податку, строки сплати, пільги, відповідальність платника, порядок оскарження та застосування штрафних санкцій. Податки не мають територіальної закріпленості і не належать до конкретних витрат платника.

Порядок стягнення здійснюється у трьох формах:

- з джерела (стягування податку до отримання доходу);

- за декларацією (стягування податку після отримання доходу);
- за кадастром (перелік типових об'єктів оподаткування, що класифікуються за зовнішніми ознаками, з урахуванням середньої прибутковості об'єкта) [40, с. 82].

Тому як бачимо в податках закладені деякі суперечності. Об'єктивно сплата податку призводить до зменшення загального доходу платника. При цьому кожен із них зацікавлений у зменшенні бази оподаткування, для того щоб зменшити сплату відповідного податку. З другого боку, держава зацікавлена в отриманні податків у повному обсязі. Тому від того, як виконується фіскальна функція, залежить відношення платника податку до держави. А від того, як виконується економічна функція, залежить ставлення держави до платника податку.

Але треба мати на увазі, що податки не завжди нараховуються з тих джерел, які визначаються чинним законодавством, тобто об'єкт оподаткування та суб'єкт, який сплачує податок, можуть не збігатись. Платник податку завжди бажає перекласти сплату податків на інших суб'єктів ринку: на споживачів за рахунок підвищення ціни пропорційно зростанню податку або на тих, від кого сам отримує виріб, на таку суму, яка б дорівнювала його вартості за умови відсутності цього податку взагалі. У деяких випадках це відбувається в межах національної економіки. Тому з'являється проблема визначення сфери цього перекладання і впливу кінцевих пунктів, куди податок переміщується. Процес переміщення має особливості щодо окремих податків.

Також можемо сказати, що актуальним залишається питання класифікації податків. Починаючи з Ж. Бодена (кінець XVI ст.) і до сьогодні існує поділ на прямі і непрямі. Прямі податки входять з прямої, а непрямі – з посередньої оцінки платоспроможності платника, виходячи з його споживання. Якщо прямий податок – дохідний, майновий, то непрямий – витратний, залежить від обсягу споживання. Цей розподіл залежить від взаємовідносин держави і платника об'єкта оподаткування.

Прямі податки справляються безпосередньо з доходу та майна платника податку. Класичним прикладом є прибутковий податок з громадян. До непрямих

податків відносяться податки на товари та послуги, що сплачуються в ціні. Платником виступає споживач товару або послуг.

Отже, проаналізувавши податкову систему України можна зробити висновок, що податки – один з основних методів, що використовуються державою для перерозподілу національного доходу і утворення бюджетних доходів суспільства. Але в свою чергу податкова система України характеризується рядом особливостей, пов'язаних як з об'єктивними обставинами, що виникли у зв'язку з трансформацією економічної системи і становленням державності, так і з суб'єктивними факторами – не розвинутістю законодавчо-нормативної бази, низькою якістю управлінських рішень тощо. В податковій політиці України відсутня цілеспрямованість.

До податкової системи ставляться різноманітні, часом суперечливі (несумісні) вимоги: забезпечення фінансової стабілізації, стимулювання розвитку виробництва, вирівнювання умов господарювання різних господарюючих суб'єктів, подолання інфляції, активізація інноваційно-інвестиційної діяльності, скорочення податкового тягаря тощо, що робить її нелогічною, створює труднощі в управлінні фінансами. Багато з цих питань раніше вирішувалось різними фінансовими і не фінансовими інструментами державного впливу.

1.2. Вітчизняний та зарубіжний досвід розрахунків платників і податкових органів

Повнота реалізації функцій оподаткування, відповідність дійсних результатів функціонування податкової системи очікуваним залежать від таких чинників: потенціалу окремих податкових форм; взаємодії їх, що породжує нові властивості податкової системи, не притаманні її окремим елементам; ступеня відповідності закріплених у нормативно-правовому акті форм та механізму оподаткування внутрішньому потенціалу певного податку; адекватності податкової системи соціально-економічним і політичним умовам країни. З іншого боку, ступінь реалізації іманентних податковій системі функцій залежить від

зовнішніх чинників: обсягу та динаміки ВВП, доходів суб'єктів господарювання та фізичних осіб, стану платіжної дисципліни, обсягу експортно-імпортних операцій тощо. Аналіз функції податкової системи є підґрунтям для усвідомлення її місця і ролі в економічній системі держави.

Система оподаткування характеризується її елементами – суб'єкт, об'єкт оподаткування, податкова ставка, джерело сплати (рис. 1.2).

Основоположником наукової теорії оподаткування вважається шотландський економіст Адам Сміт, який сформулював найважливіші вимоги до оподаткування в 1776 р. у праці „Дослідження про природу і причини багатства народів”. В узагальненому вигляді їх можна викласти наступним чином:

- 1) піддані держави повинні по можливості згідно зі своїми здібностями й силами, відповідно до доходу брати участь в утриманні уряду;
- 2) податок, який зобов'язана сплачувати окрема особа, має бути точно визначеним, а не довільним. Строк сплати, спосіб платежу, його сума – все це повинно бути гранично ясним для платника;
- 3) кожний податок повинен справлятися в той час і тим способом, коли і як платнику найбільш зручно його платити;
- 4) кожний податок повинен бути так задуманий і розроблений, щоб він брав і утримував із кишень народу якомога менше понад те, що він дає у скарбницю держави.

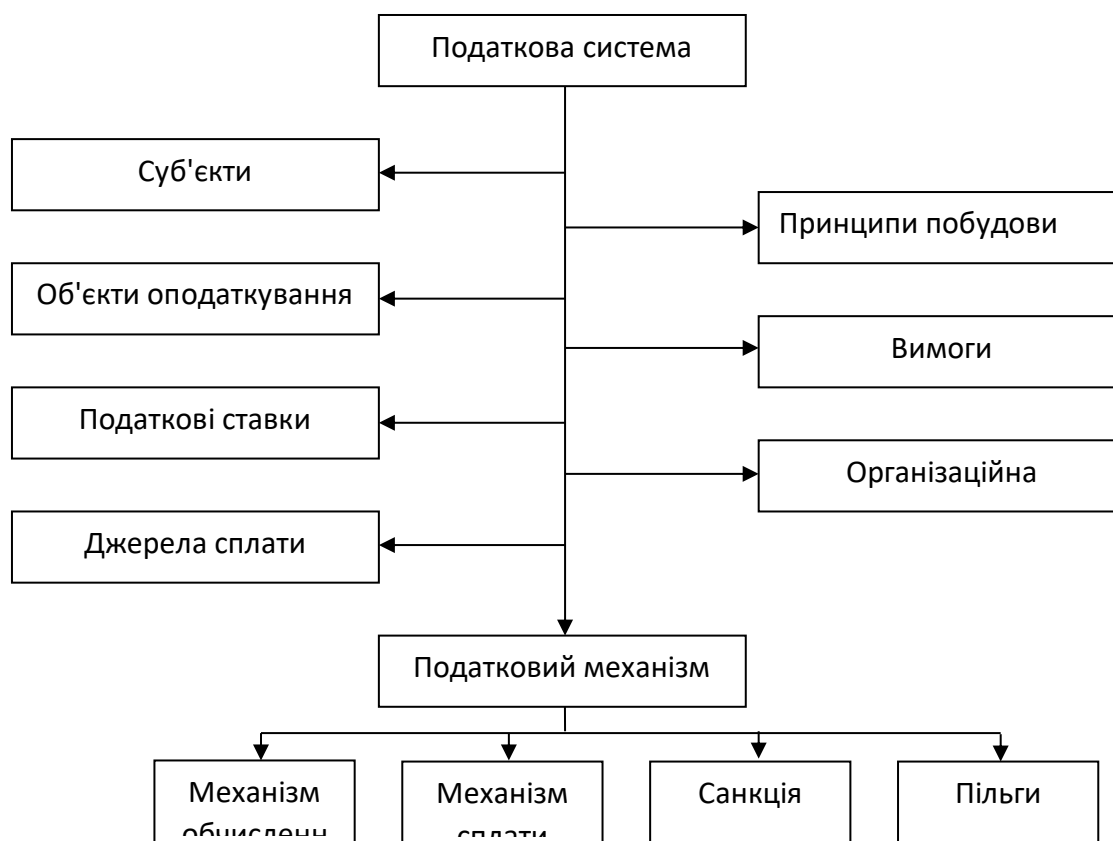

Рис. 1.2. Структурно логічна схема елементів податкової системи України

Пізніше (у 1872 р.) німецький економіст Адольф Вагнер доповнив вимоги до оподаткування принципом економічної політики – оптимальний вибір податних джерел і видів податків, і принципом фінансової політики, який включає вимоги достатності й рухомості податків. Останній принцип передбачав, що податки можуть бути зменшені чи збільшені залежно і відповідно до потреб та можливостей держави [51].

Класифікація податків дає можливість повніше висвітлити сутність та функції податків, продемонструвати напрям і характер їх впливу на соціально-економічні процеси (рис. 1.3).

Поняття „податок” і „збір” розрізняються своєю цілеспрямованістю. Податки створюють загальну доходну частину державного або місцевого бюджету, яка розподіляється на загальнодержавні (загальні місцеві) потреби. Вони не мають цільової спрямованості. Збори направляються до спеціальних фондів, що створені відповідно до законів України, тобто за цільовим призначенням.

Основним позитивом Податкового кодексу України є зменшення фіскального тиску на економіку. У зв'язку з цим, передбачено суттєве скорочення кількості податків і зборів та зниження ставок податку на прибуток підприємств й податку на додану вартість.

Серед інших важливих новацій:

- зменшення податкового тиску на окремі категорії громадян, зокрема, шляхом збільшення податкової соціальної пільги;
- запровадження малопрогресивної шкали оподаткування доходів громадян;
- забезпечення умов діяльності профспілкових організацій;
- запровадження податку на нерухомість.

Кодекс спрямований на зменшення податкового навантаження на сумлінних платників податків, детінізацію економіки та посилення уваги податкових органів до платників, що мінімізують сплату платежів до бюджету або взагалі ухиляються від сплати податків.

Загалом методологія оподаткування є поєднанням податкової теорії, утворення податкової системи, різних форм податків, методів їх справляння, контролю за їх використанням тощо. В основі оподаткування закладена методологія, тобто теоретичне, науково-практичне та правове обґрунтування суті, поняття податку з одночасним дослідженням податку як економічної категорії та конкретної форми взаємовідносин між суб'єктом та об'єктом оподаткування.

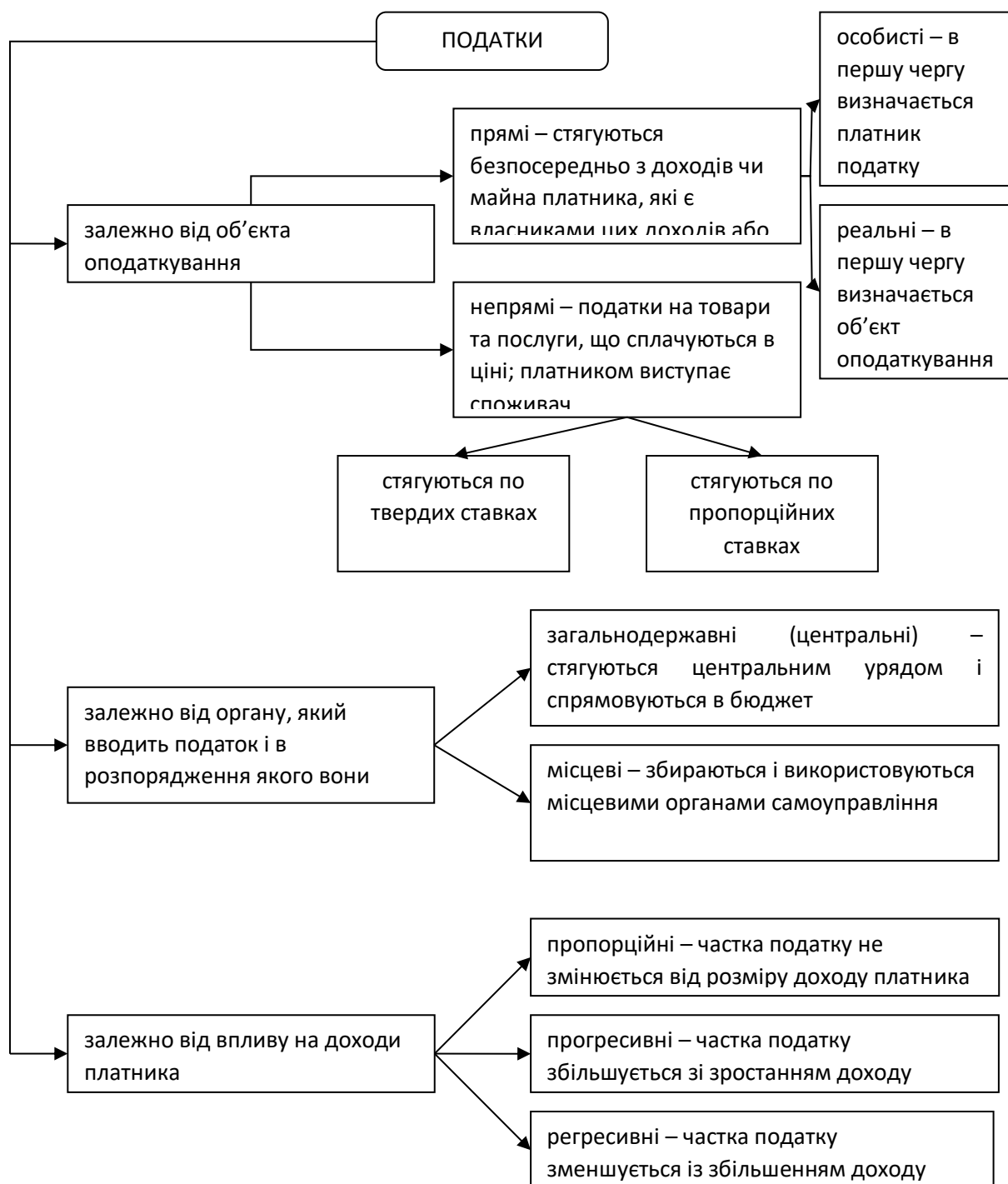

Рис. 1.3. Класифікація податків [37]

В умовах, коли в Україні активно розбудовується економіка ринкового типу, коли наша держава прагне стати економічно могутньою країною, а виважена і обґрунтована податкова політика є вагомим регулятором економіки, слід звернутися до позитивного досвіду зарубіжних країн. І саме врахування світового досвіду дасть змогу, не тільки сприяти розробці досконаліших нормативних актів

щодо податкових питань, а й допоможе зрозуміти загальні закономірності функціонування і розвитку прямого оподаткування.

Аналізуючи розвиток податкових систем світу, основну увагу акцентуємо на вивченні особливостей податку з доходів фізичних осіб та податку на прибуток, як одних із основних та найпоширеніших прямих податків.

Зокрема, у Великобританії на сьогоднішній день податок з доходів фізичних осіб сплачує все населення що отримує доходи. Проте режим оподаткування залежить від статусу платника податку. Згідно податкового законодавства, платники податку поділяються на резидентів та нерезидентів. Доходи резидента Великобританії підлягають оподаткуванню незалежно від їх джерела. Нерезидент сплачує податок лише з доходів отриманих на території цієї держави. Для всіх платників податків діє особиста пільга та додаткова сімейна пільга. Дохід, який перевищує 2,5 тис. ф. ст., оподатковується за ставкою 20 %, від 2,5 до 23,7 тис. ф. ст. – 25%, більше 23,7 тис. ф. ст. – 40 % в рік [32].

Розглядаючи прямі податки високо розвинутих країн світу, слід звернути належну увагу до податкової системи Німеччини. Податок з доходів фізичних осіб в Німеччині є прогресивним, його мінімальна ставка – 10 %, а максимальна – 53 %. Оподаткування громадян Німеччини залежить від податкового класу, до якого вони відносяться. До певної суми податок не сплачується (400 євро). Далі прогресія починається з 16 %. При прийманні на роботу працівників, що мають статус безробітного, німецька фірма може отримати доплату в розмірі до 70% від суми всіх витрат пов'язаних з заробітною платою. Велике значення має неоподатковуваний податком мінімум, який встановлюється окремо для одиноких громадян та сімейних пар. Позитивним в оподаткування доходів фізичних осіб у Німеччині можна виділити високий розмір неоподаткованого мінімуму, можливість зменшити оподатковуваний дохід на кожну дитину, а також вирахування із доходу чоловіка розмір неоподаткованої суми, якщо дружина не працює, а займається вихованням дітей [26].

У Франції податок з доходів фізичних осіб сплачують як резиденти так і нерезиденти. Для того, щоб платник податку вважався резидентом, він має

відповідати одному із критеріїв податкового доміцелю, за винятком використання міжнародних податкових угод.

Резиденти у Франції сплачують податки із сукупного доходу, за винятком доходів іноземного походження, що оподатковуються в країні їх отримання. Нерезиденти у Франції сплачують податок тільки з доходу, отриманого в країні.

Джерелами оподаткування фізичних осіб у Франції є: заробітна плата, пожиттєвий ануїтет, сільськогосподарські доходи, виробничі і комерційні доходи, некомерційні доходи, земельні доходи, доходи від рухомого капіталу, доходи у вигляді винагород від керівництва компанії [33].

У США проблемі розвитку податкової бази приділяється велике значення. У федеральних доходах переважають прямі податки, доходи штатів і місцевих органів влади формуються головним чином за рахунок непрямих податків і майнового оподаткування. В структурі доходів федерального бюджету США найбільшу питому вагу становить прибутковий податок з громадян (близько 40%), вагому роль відіграє частина відрахувань на соціальне страхування (приблизно 10%), податок на прибуток корпорацій займає третє місце.

Податкові надходження в Італії являють собою основне джерело доходів державного бюджету. Найбільш важливими у фінансовому відношенні є два податки: прибутковий податок з фізичних осіб і податок на додану вартість. У загальній структурі надходжень державного бюджету їх питома вага становить понад 50%. Суб'єктами оподаткування прибутковим податком виступають приватні особи, резиденти і нерезиденти, а об'єктом оподаткування - їх доходи. Цим податком оподатковуються всі доходи резидентів (такими, крім корінних італійців, вважаються іноземці, які мають в Італії основне джерело доходу або проживають у країні понад 6 місяців), отримані не тільки в Італії, але й за кордоном. Нерезиденти сплачують цей податок тільки з доходів, одержаних в Італії [24].

Податкова система Японії налічує 25 державних і 30 місцевих податків. Усі види податків зафіксовані у відповідних законах. Податок на доходи фізичних осіб стягується окремо в державний бюджет, префектури і муніципалітети. У

державний бюджет податок сплачується за такими ставками: 10 %; 20 %; 30 %; 40 %; 50 %. В Японії також існує обов'язковий податок з фізичних осіб у розмірі 3,2 тис. єн за рік, який сплачується незалежно від величини доходу. Але такий рівень податків суттєво не позначається на рівні життя японців, крім цього в Японії досить високий неоподатковуваний мінімум, який враховує сімейний стан платника податку. Від сплати податку звільняються кошти, витрачені на лікування. В сумі близько 30 % доходу середньостатистичного японця звільняється від оподаткування [6].

Значна роль в доходах бюджету різних рівнів належить податку з доходів фізичних осіб. Фізичні особи вважаються резидентами Швеції з метою оподаткування, якщо вони знаходяться в країні більше 183 днів в році. Резиденти Швеції зобов'язані сплачувати національний і муніципальний податок з доходів на їх доходи отримані як в Швеції, так і за її межами, а нерезиденти – тільки з доходів, отриманих на території Швеції. Дохід в розмірі не більше 209100 шведських крон обкладається муніципальним податком за ставкою 32 %. Дохід який перевищує цю суму обкладається національним податком за ставкою 25 %. Таким чином, максимальна ставка податку складає 57 % [33].

Для того, щоб побачити різноманітність і розрив між ставками податку з доходів фізичних осіб в розглянутих країнах, порівняємо системи оподаткування. Справа в тому, що в багатьох країнах застосовується система прогресивних ставок прибуткового податку з абсолютно несхожими характеристиками прогресії, з різними базовими максимальними ставками податку. Традиційно вважається, що прибутковий податок формує не дуже великий вплив, у порівнянні, наприклад, з податком на прибуток, на розміщення виробництва, заощадження тих чи інших інвестицій. Однак, коли в Європі формується зараз єдиний ринок робочої сили і зняті майже всі перешкоди для переливу капіталу, зростає важливість відмінності в податкових системах, а особливо в максимальних ставках прибуткового податку з громадян.

Надто цікавим з позиції єдиного європейського ринку є оподаткування доходу, отриманого за кордоном. Існують два основних принципи оподаткування

стосовно доходу, отриманого за кордоном:

- територіальний принцип (використовується у Франції), коли оподаткування доходу здійснюється за різними ставками в залежності від джерела доходів (у чистому вигляді цей принцип являє собою оподаткування доходу, отриманого тільки із джерел, які знаходяться в середині країни, в той час, як доходи, які отримані за кордоном, звільняються від оподаткування);

- резидентний принцип полягає в тому, що ставка податку не залежить від джерела отриманого доходу. Цей принцип застосовується майже всіма країнами і безперечно виникає ситуація, коли один і той же доход оподатковується спочатку в країні виникнення, а потім в країні отримувача доходу. Для того, щоб не допустити подвійного оподаткування в більшості країн - членів ЄС податки, сплачені за кордоном, зараховуються при розрахунках в середині країни [26].

Особливий вид податків, що застосовується в деяких країнах членах ЄС - податок на приріст капіталу. В більшості країн цей податок стягується не в момент цього приросту, а в момент його реалізації (наприклад, після продажу акцій). В Бельгії і Франції цей податок стягується по ставці, нижче ставки податку на прибуток. В Німеччині, Голландії, Італії податок з громадян на приріст капіталу при довгострокових вкладеннях взагалі не стягується. Специфічною формою приросту капіталу є отримання прибутку (збитку) при зміні валютного курсу. Такі доходи оподатковуються за ставкою податку на прибуток, але в деяких країнах такий податок не використовується. Так, в Великобританії зміна доходу в результаті зміни валютного курсу не вважається фінансовим результатом.

Окремо необхідно зупинитись на податку на прибуток корпорацій. В останній час загальноєвропейським стандартом оподаткування прибутку корпорацій є так звана залікова система. Вважається, що вона здатна збільшити інвестиції та підвищити їх якість, так як при цій системі оподаткування, корпораціям більш корисно сплачувати, а акціонерам отримувати дивіденди в порівнянні з „закритим” отриманням доходу у вигляді зростання вартості акцій в результаті інвестування отриманого прибутку. Тоді отриманий у вигляді дивідендів дохід акціонери зможуть використовувати на придбання акцій

більш ефективних компаній, що призведе до переливу капіталу в найбільш ефективні сектори економіки.

У Великобританії існує авансовий податок на доходи корпорацій. Він був введений для створення безперешкодних платежів до бюджету. Розмір даного податку визначається рівнем виплат по дивідендах. Але авансовий податок не є при цьому ще одним податком на дивіденди, його сплата здійснюється як аванс платежу, який враховується при фактичній сплаті податку. У випадку, коли розмір авансового податку перевищує розмір податку на прибуток, передплати поданому податку можуть враховуватись для погашення заборгованості за попередніми чи майбутніми платежами податку на прибуток [22].

У Франції податок на прибуток корпорацій складає 42 %. При розрахунку прибутку, що підлягає оподаткуванню, дивіденди, які сплачують акціонерам, з прибутку не відшкодовуються, а виплачуються після оподаткування. В Німеччині з компаній стягується податок на дивіденди у розмірі 25 % від суми. Він був введений з тим, щоб зробити менш можливим ухилення від оподаткування з боку акціонерів.

Оподаткування залишається однією з головних проблем так званої «гармонізації» єдиного європейського ринку. Офіційна політика ЄС в сфері оподаткування, ще починаючи з Римського договору, полягає в тому, щоб в деякому ступені уніфікувати податкові системи країн - членів ЄС як з точки зору методики й механізму стягнення податків, так і з точки зору розміру ставок оподаткування. Ті чи інші податки, безумовно, відіграють важливу роль в податкових системах країн - членів ЄС, але існує також поняття контролю за дотриманням податкового законодавства та стягнення податків. Цікаво прослідкувати цей процес на прикладі деяких країн Європи.

Податкова система вважається дієвою, якщо вона має добре налагоджену юридичну систему, надійні юридичні рамки, на яких можна будувати економічну політику. Податкова система в Швейцарії масової особливості, які відрізняють її від інших країн. Насамперед, це - самостійність кантонів (територіальних одиниць) у відношенні до податків. Інша особливість - конкуренція серед кантонів, бо

кожен з них самостійно визначає податкові ставки, діючі на його території. Якщо податкові ставки будуть збільшені, тоді відповідно кантон отримає більше грошових коштів, але з іншого боку, завдяки високим ставкам його населення може просто переїхати в більш „дешевий” кантон. Ось така конкуренція між податковими системами різних кантонів і є ефективним засобом зниження податкових ставок на території усієї Швейцарії [30].

Таким чином, податкові системи деяких країн Європи мають як спільні риси, так і відмінності. Для податкової системи України було б доцільно використання зарубіжного досвіду функціонування податкової системи.

Одним з прикладів може бути досвід досить розвинутої країни -Швейцарії. На чолі функціонування системи оподаткування стоїть правова основа, тобто законодавча. В Швейцарії це питання вирішують універсальні для всіх податкові закони. Ця особливість полягає в тому, що всі учасники податкового процесу можуть самостійно розбиратись в змісті законів, вирішувати для себе, тобто своєї діяльності, провідні напрямки функціонування, тощо. В Україні прийняття податкових законів іноді має неповну форму, тому вони постійно доповнюються, змінюються, а також іноді перероблюються. Це негативно впливає на підприємницьку діяльність в країні. Другим прикладом застосування податкового досвіду Швейцарії може бути те, що всі кантони країни мають змогу самостійно справляти податки і діяти незалежно від федерального податкового органу.

РОЗДІЛ 2

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз фінансового стану

Фінансовий стан суб'єкта господарювання – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи його фінансових відносин, визначається сукупністю виробничо – господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Фінансовий стан залежить від результатів виробничої, комерційної та фінансово – господарської діяльності аналізованого об'єкта.

Комунальне підприємство „Полтавська міська шляхово-експлуатаційна дільниця” (далі КП „Полтавська МШЕД”) заснована на комунальній власності для охорони, нагляду, утримання і ремонту міських шляхів, вулиць, проїздів, площ, підземних проходів, відкритих і закритих ливнестоків і дренажів, забезпечення санітарно-гігієнічного стану цих об'єктів, а також забезпечення задовільного руху по вулицям міста автотранспорту і пішоходів.

Засновником КП „Полтавська МШЕД” є Полтавська міська Рада народних депутатів. Підприємство є юридичною особою, має печатку із своєю назвою та штампи, може мати товарний знак і інші реквізити для здійснення статутної діяльності. Право юридичної особи КП „Полтавська МШЕД” набуває з дня його державної реєстрації.

КП „Полтавська МШЕД” має самостійний баланс, функціонує на основі самофінансування і самоокупності, має свій розрахунковий рахунок в установах банку для зберігання грошових коштів і здійснення всіх видів розрахункових, кредитних і касових операцій.

Майно підприємства належить йому на правах повного господарського ведення. Здійснюючи право повного господарського ведення Підприємство володіє, користується і розпоряджається вказаним майном на свій розсуд,

застосовує відносно нього будь-які дії, які не суперечать статуту підприємства. КП „Полтавська МШЕД” не відповідає за зобов’язаннями держави, як і держава не відповідає за зобов’язаннями підприємства. Відносини з засновником Підприємство будує на основі засновницького договору.

Основними видами діяльності КП „Полтавська МШЕД” є:

- утримання шляхів і шляхових споруд і пасажирських перевезень в технічно-справному стані, гарантуючи безпеку вантажних і пасажирських перевезень.

- охорона шляхів і шляхових споруд від передчасного зносу і руйнувань під впливом природних факторів та руху автотранспорту.

- нагляд за технічним станом шляхів.

- організація і проведення робіт по поточному ремонту шляхів, водостоків і інших об'єктів благоустрою в відповідності з документацією.

- відновлення шляхового покриття після розкриття своїми силами (якщо обсяг робіт невеликий) чи силами спеціалізованих підрядних організацій по умові.

- надання платних послуг населенню.

- виготовлення та реалізація товарів народного вжитку.

- торгово-посередницька діяльність.

Майно КП „Полтавська МШЕД” складають основні фонди та оборотні засоби, інші цінності, вартість яких відображена в самостійному балансі підприємства. Джерелами формування майна КП „Полтавська МШЕД” є: грошові і матеріальні внески засновників; доходи одержані від виконання ремонтно-будівельних робіт та інших видів господарської діяльності; доходи від цінних паперів; кредити банків та інших кредиторів; капітальні внески та дотації з бюджету; внески від роздержавлення і приватизації власності; придбання майна іншого підприємства, організації; благодійні внески організацій, підприємств та громадян; інші джерела не заборонені законодавчими актами України.

Управління підприємством здійснюється в відповідності з даним Статутом на основі поєднання прав власника по господарському використанню свого майна і принципів самоврядування трудового колективу. Підприємство самостійно

визначає структуру правління, формує його штати.

КП „Полтавська МШЕД” очолює начальник. Призначення начальника здійснює власник майна або уповноважений ним орган. Призначення начальника здійснюється, як правило, на контрактній основі. Начальник формує штати підприємства, заключає контракти або трудові угоди на працевлаштування. Розробляє структуру правління. Організовує діяльність КП „Полтавська МШЕД” несе індивідуальну відповідальність за результати його діяльності і створення сприятливих умов праці.

Взаємовідношення з постачальниками, покупцями та замовниками засновуються на договірних обов'язках. Ціни можуть бути регульованими або ринковими. Матеріально-технічне забезпечення КП „Полтавська МШЕД” здійснюється через систему, оптово-роздрібну торгівлю, товарні біржі, інші комерційні структури, а також по прямих договорах з виробниками продукції, враховуючи фізичних осіб.

Прибуток, одержаний в результаті виробничо-господарської діяльності після розрахунків з бюджетом, кредиторами, надходить в розпорядження підприємства.

З метою проведення аналізу фінансового стану КП „Полтавська МШЕД” слід розглянути сукупність показників, що характеризують: майновий стан, фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність, фінансові результати і рентабельність, ділову активність підприємства, дебіторську та кредиторську заборгованість підприємства. Розрахунок даних показників здійснюється на основі інформації з річної фінансової звітності.

Майновий стан підприємства характеризується складом, розміщенням, структурою та динамікою активів (майна) і пасивів (власного капіталу і зобов'язань). Аналіз майнового стану підприємства проводиться за допомогою скороченого аналітичного балансу, який утворюється з вихідного балансу шляхом об'єднання в окремі групи однорідних за своїм складом та економічним змістом статей. При оцінці майнового стану підприємства прийоми горизонтального і вертикального аналізу скороченого аналітичного балансу тісно поєднуються з

розрахунком показників структури, абсолютної та відносної зміни активів і пасивів, а також зміни питомої ваги (табл. 2.1).

Розрахункові дані табл. 2.1. свідчать про досить значні зміни майнового потенціалу підприємства. Так за період 2019 – 2020 років загальна вартість майна КП „Полтавська МШЕД” збільшилась на 10225 тис. грн, або на 13,4 %. Дане зростання забезпечив, виключно, приріст вартості необоротних активів - на 12100 тис. грн, або на 16,7%, в той час як оборотні активи підприємства за аналогічний період зменшились в своєму абсолютному розмірі на 1875 тис. грн.

За наступні два роки майно КП „Полтавська МШЕД” продовжувало збільшуватись, а величина такого зростання становила - 11112 тис. грн, або на 12,8 %. При цьому, переважаючий вплив на загальну зміну в абсолютному розмірі теж мали необоротні активи, величина яких зросла на 10209 тис. грн, тоді як оборотні активи збільшились – лише на 903 тис. грн; у відносному ж вимірі вплив зміни обох складових були фактично протилежними 12,8 % проти 39,5 %.

В складі оборотних активів підприємства кожна із складових, по різному змінювалась за досліджуваний період. Так, оборотні виробничі фонди КП „Полтавська МШЕД” за період 2019 – 2020 рр. зменшились на 1880 тис. грн, або майже вдвічі, тоді як фонди обігу за аналогічний період зросли лише на 5 тис. грн. За наступні два роки ситуація змінилась, і тепер зростання зазнали одночасно розміру фондів обігу і оборотних виробничих фондів, однак темп такого зростання був різним – 167,1 % і 10,1 % відповідно.

Загальне домінування необоротних активів в досліджуваному періоді обумовило незначні зміни загальній структурі майна КП „Полтавська МШЕД”. Даний факт, а також відсутність на підприємстві витрат майбутніх періодів. наочно підтверджує рис. 2.1.

Таблиця 2.1

Склад, структура та динаміка майна КП „Полтавська МШЕД”, 2019 – 2021 рр. (станом на кінець року)

Види активів	2019р.		2020р.		2021р.		Зміни (+,-) 2020р. по відношенню до 2019р.			Зміни (+,-) 2021р. по відношенню до 2020р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у % до базового року	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у % до базового року
Майно - всього	76546	100,0	86771	100,0	97883	100,0	10225	0,0	13,4	11112	0,0	12,8
Необоротні активи	72386	94,6	84486	97,4	94695	96,7	12100	2,8	16,7	10209	-0,6	12,1
Основні засоби	66869	87,4	64681	74,5	94695	96,7	-2188	-12,8	-3,3	30014	22,2	46,4
Оборотні активи	4160	5,4	2285	2,6	3188	3,3	-1875	-2,8	-45,1	903	0,6	39,5
Оборотні виробничі фонди	2308	3,0	428	0,5	1143	1,2	-1880	-2,5	-81,5	715	0,7	167,1
Виробничі запаси	2308	3,0	428	0,5	1143	1,2	-1880	-2,5	-81,5	715	0,7	167,1
Фонди обігу	1852	2,4	1857	2,1	2045	2,1	5	-0,3	0,3	188	-0,1	10,1
Готова продукція і товари	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	-	0,0	-
Поточна дебіторська	1844	2,4	1853	2,1	2018	2,1	9	-0,3	0,5	165	-0,1	8,9

заборгованість												
Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	8	0,0	4	0,0	27	0,0	-4	0,0	-50,0	23	0,0	575,0
Інші оборотні активи	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	-	0,0	-
Витрати майбутніх періодів	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	-	0,0	-

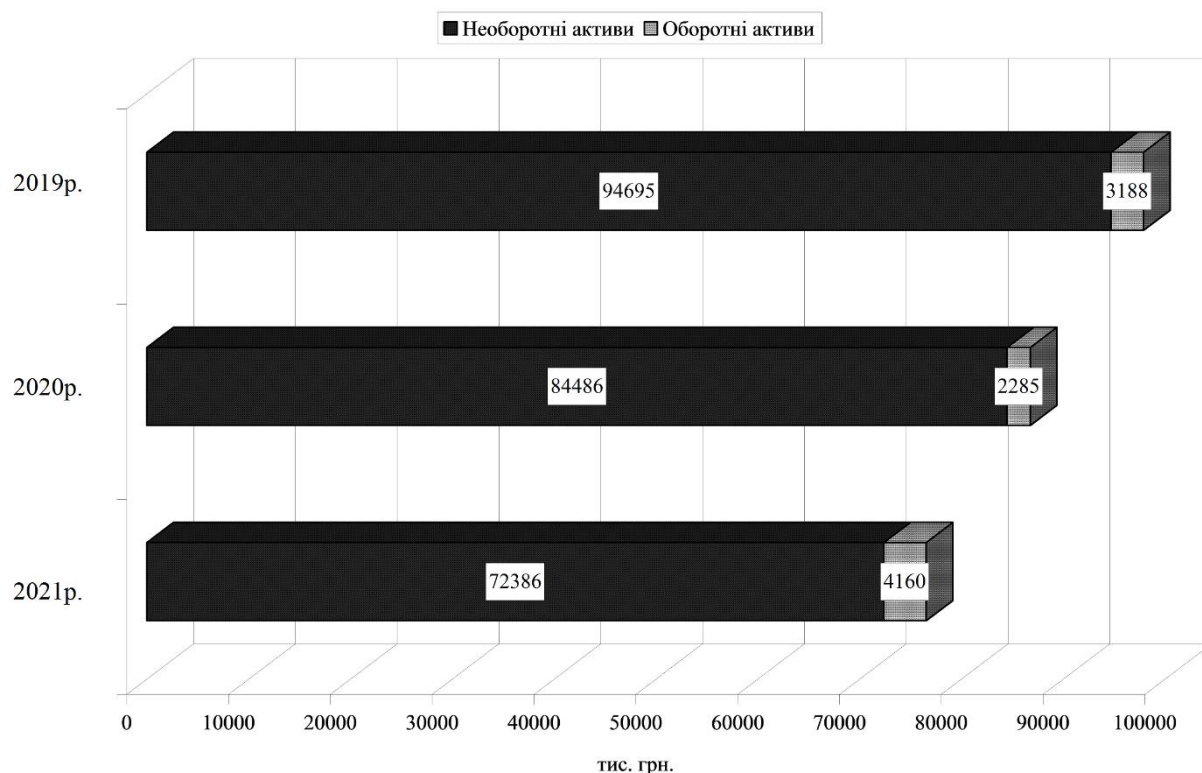

Рис. 2.1. Динаміка окремих видів активів КП „Полтавська МШЕД”,
2019 – 2021 рр.

Визначення джерел формування капіталу підприємства є важливою складовою аналізу фінансового стану підприємства (табл. 2.2).

Дані таблиці підтверджують факт збільшення загальної величини капіталу КП „Полтавська МШЕД” за період 2019 – 2020 років на 10225 тис. грн, або на 13,4 %. Таке зростання пасивів підприємства майже повністю забезпечило збільшення обсягів власного капіталу КП „Полтавська МШЕД”, який за цей період зріс в абсолютному розмірі на 10112 тис. грн, а у відносному – 13,4 %. В той же час зобов’язання підприємства зросли за аналогічний період – на 113 тис. грн, або 10,8 %. Різні темпи приросту джерел формування капіталу підприємства обумовили збільшення питомої ваги власного капіталу та відповідне зменшення частки зобов’язань в структурі пасивів КП „Полтавська МШЕД” за два роки на 0,1 пункти. За період наступних 2020 – 2021 рр. власний капітал КП „Полтавська МШЕД” продовжував зростати, і обсяг такого збільшення становив – 11453 тис. грн (13,4 %).

Таблиця 2.2

Склад, структура та динаміка джерел формування капіталу КП „Полтавська МШЕД”, 2019 – 2021 рр. (станом на кінець року)

Види пасивів (джерел формування капіталу)	2019р.		2020р.		2021р.		Зміни (+,-) 2020р. по відношенню до 2019р.			Зміни (+,-) 2021р. по відношенню до 2020р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у % до 2019р	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у % до 2020р.
Джерела формування капіталу - всього	76546	100,0	86771	100,0	97883	100,0	10225	0,0	13,4	11112	0,0	12,8
Власний капітал	75495	98,6	85607	98,7	97060	99,2	10112	0,1	13,4	11453	0,5	13,4
Статутний (пайовий) капітал	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	-	0,0	-
Зобов'язання	1051	1,4	1164	1,3	823	0,8	113	-0,1	10,8	-341	-0,5	-29,3
Забезпечення наступних витрат і платежів	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	-	0,0	-
Довгострокові зобов'язання	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	-	0,0	-
Поточні	1051	1,4	1164	1,3	823	0,8	113	-0,1	10,8	-341	-0,5	-29,3

зобов'язання												
Кредиторська заборгованість	662	0,9	775	0,9	434	0,4	113	-	17,1	-341	-0,5	-44,0
Доходи майбутніх періодів	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	-	0,0	-

Одночасно зобов'язання підприємства за останні два роки зменшились на 341 тис. грн, що відповідно обумовило подальше зменшення їх питомої ваги на 0,5 %. Також слід відмітити відсутність за період 2019 – 2021 років на підприємстві доходів майбутніх періодів. Наочним відображенням змін у складі пасивної частини балансу КП „Полтавська МШЕД” є рис. 2.2.

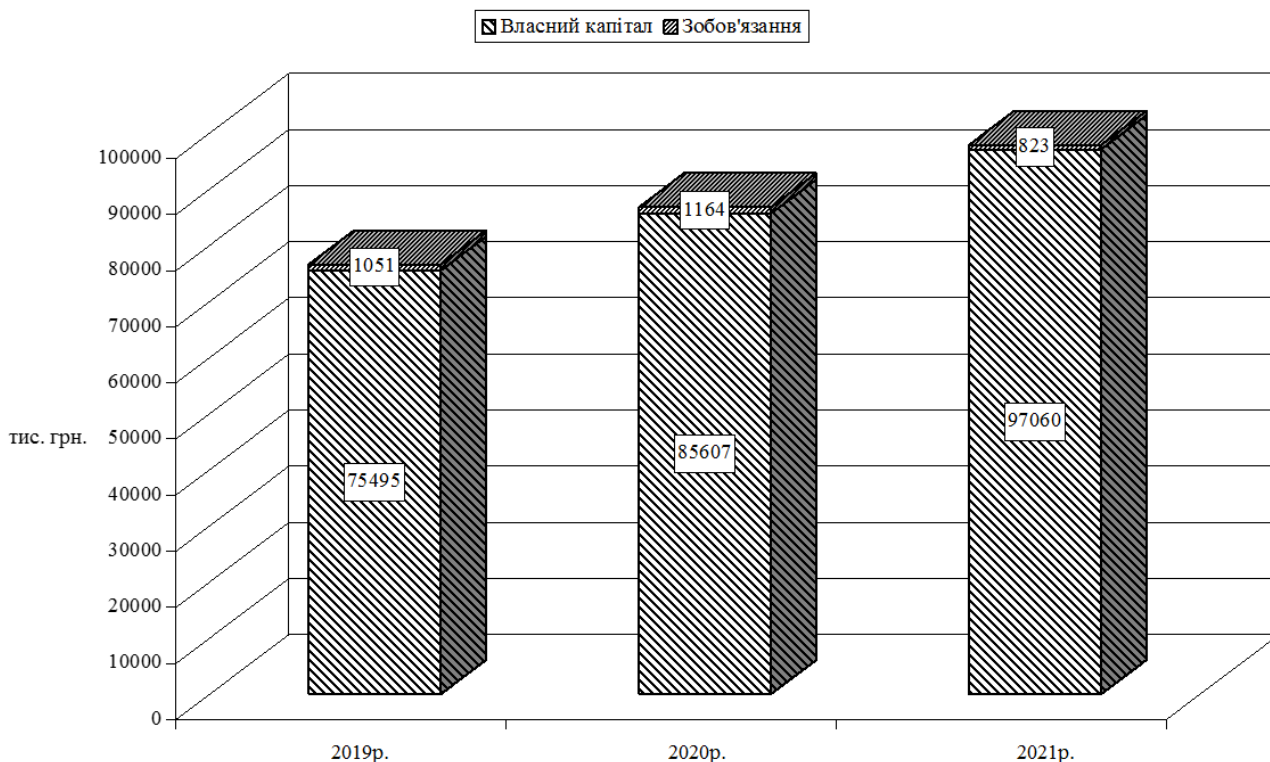

Рис. 2.2. Склад, структура та динаміка джерел формування капіталу КП „Полтавська МШЕД”, 2019 – 2021 рр.

Наведені на рис. 2.2. дані підтверджують факт зростання ролі власного капіталу в процесі фінансування своєї діяльності.

2.2. Ефективність фінансово-господарської діяльності

Фінансова стабільність підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона залежить від структури зобов'язань підприємства і характеризується співвідношенням власного і залученого капіталу. Фінансова стійкість КП „Полтавська МШЕД”, як і інших

господарюючих суб'єктів залежить від розміщення його активів та джерел формування капіталу і характеризується, насамперед, співвідношенням між обсягами власного капіталу і зобов'язань. Чим більшу питому вагу в структурі пасивів займає позиковий капітал, тим вищим є ризик кредиторів і нижчою ймовірність повернення боргів у випадку банкрутства підприємства -боржника. Співвідношення між власним капіталом і зобов'язаннями дозволяє дати загальну оцінку фінансової стійкості підприємства.

Для характеристики фінансової стійкості КП „Полтавська МШЕД” розрахована сукупність аналітичних показників, значення та динаміка зміни яких представлені в табл. 2.3.

Виконані в табл. 2.3 розрахунки свідчать про дуже високий рівень фінансової стійкості КП „Полтавська МШЕД” за показниками структури джерел формування капіталу. Так, фактичне значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець 2021 року питома вага власного капіталу у валюті балансу становить 99,2 %, що на 0,6 пункти вище порівняно з 2019 роком. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу відповідно зменшився з 0,014 до 0,008 і свідчить про надзвичайно низький рівень залежності від кредиторів. Коефіцієнт фінансової залежності як обернений показник до коефіцієнта автономії, зменшився з 1,014 до 1,008, тобто у 2021 році на 1 грн власного капіталу припадає майже 1,01 грн загальної вартості пасивів. Значення коефіцієнта фінансової стабільності КП „Полтавська МШЕД” показує, що в 2021 році власний капітал значно перевищив зобов'язання підприємства. В цілому позитивна динаміка показників фінансової стійкості додатково підтверджується табл. 2.4.

За результатами розрахунків проведених в табл. 2.4 відмічаємо факт, з одного боку, зменшення власних оборотних коштів підприємства з 3109 тис. грн у 2019 р. до 2365 тис. грн у 2021 р., стабільності розмірів короткострокових кредитів, відсутності довгострокових зобов'язань, а з іншого зниження за 2019 – 2021 рр. (з 2308 тис. грн до 1143 тис. грн) обсягів запасів..

Таблиця 2.3

Показники оцінки фінансової стійкості КП „Полтавська МШЕД” 2019 – 2021 рр. (станом на кінець року)

Показники	2019р.	2020р.	2021р.	Нормативне значення	Відхилення (+,-) 2020р. по відношенню до 2019р.	Відхилення (+,-) 2021р по відношенню до 2020р.
Показники структури джерел формування капіталу						
Коефіцієнт автономії	0,986	0,987	0,992	$\geq 0,5$	0,001	0,005
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,014	0,013	0,008	$< 0,5$	-0,001	-0,005
Коефіцієнт фінансової залежності	1,014	1,014	1,008	≤ 2	-	-0,006
Коефіцієнт фінансової стабільності	71,832	73,546	117,934	≥ 1	1,714	44,389
Коефіцієнт фінансового ризику	0,014	0,014	0,008	< 1	0,000	-0,006
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,000	0,000	0,000	$< 0,5$	-	-
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0,000	0,000	0,000	зменшення	-	-
Коефіцієнт поточних зобов'язань	1,000	1,000	1,000	збільшення	-	-
Коефіцієнт фінансового лівереджу	0,000	0,000	0,000	$< 0,1$	-	-
Показники стану оборотних активів						
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,041	0,013	0,024	$> 0,5$	-0,028	0,011
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	0,747	0,491	0,742	$\geq 0,1$	-0,257	0,251
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами	1,347	2,619	2,069	$\geq 0,5$	1,272	-0,550
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,003	0,004	0,011	збільшення	0,001	0,008

Показники стану основного капіталу						
Коефіцієнт виробничого потенціалу	0,904	0,750	0,979	збільшення	-0,153	0,229
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,874	0,745	0,967	збільшення	-0,128	0,222
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,123	0,172	0,148	зменшення	0,049	-0,024
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	0,057	0,027	0,034	збільшення	-0,030	0,007

Таблиця 2.4

**Визначення і аналіз типу фінансової стійкості КП „Полтавська МШЕД”,
2019 – 2021 рр.**

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Власні оборотні кошти	3109	1121	2365
Довгострокові зобов'язання	0	0	0
Короткострокові кредити і позики	389	389	389
Запаси	2308	428	1143
Наявність власних оборотних коштів і довгостроково-вих зобов'язань для формування запасів	3109	1121	2365
Загальна величина джерел формування запасів	3498	1510	2754
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	801	693	1222
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	801	693	1222
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів	1190	1082	1611
Тип фінансової стійкості	Абсолютна фінансова стійкість	Абсолютна фінансова стійкість	Абсолютна фінансова стійкість

Такі тенденції свідчать про загальну достатність власних оборотних коштів для формування запасів, а отже абсолютну фінансову стійкість КП „Полтавська МШЕД”.

Критерієм оцінки фінансового стану товариства у короткостроковій перспективі є його ліквідність і платоспроможність, тобто можливість своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за поточними зобов'язаннями.

Ліквідність КП „Полтавська МШЕД”, як і інших суб'єктів підприємницької діяльності – це його здатність швидко продати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань. Ліквідність балансу залежить від

ліквідності активів. Рівень ліквідності активів пов'язаний із часом, необхідним для перетворення їх у грошові кошти. Чим менша тривалість періоду, протягом якого даний вид активів трансформується у грошові кошти, тим вищим є рівень його ліквідності. Аналіз ліквідності балансу передбачає порівняння величин наведених груп активів і пасивів.

Порівняння високоліквідних і середньоліквідних активів ($A1 + A2$) з найбільш терміновими і короткостроковими зобов'язаннями ($П1 + П2$) дозволяє визначити поточну ліквідність балансу. Зіставлення ж низьколіквідних активів ($A3$) з довгостроковими зобов'язаннями ($П3$) відображає перспективну ліквідність. Поточна ліквідність свідчить про рівень платоспроможності підприємства на найближчий період часу, а перспективна - є прогнозом платоспроможності на основі порівняння майбутніх надходжень і платежів (табл. 2.5).

Аналіз даних табл. 2.5 свідчить про нестабільність платіжних можливостей КП „Полтавська МШЕД” за період останніх трьох років. Так, за період 2019 – 2021 рр. зростає, обсяг нестачі високоліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань. Факторами, що обумовили такі зміни є одночасне деяке зменшення розміру високоліквідних активів і зростання найбільш термінових зобов'язань. Поряд з цим стабільно незначний розмір короткострокових зобов'язань та відсутність довгострокових зобов'язань обумовили їх перевищення середньо ліквідними і низьколіквідними активами.

З категорією ліквідності тісно пов'язане поняття платоспроможності, яке характеризує здатність підприємства своєчасно й повністю виконати свої платіжні зобов'язання, що впливають із кредитних та інших операцій грошового характеру і мають певні терміни оплати.

Далі проаналізуємо динаміку зазначених показників у КП „Полтавська МШЕД” (табл. 2.6).

Таблиця 2.5

**Відносні показники платоспроможності КП „Полтавська МШЕД”,
2019 – 2021 рр.**

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+,-) 2021 р. від 2019 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,008	0,003	0,033	0,025
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,762	1,595	2,485	0,723
Загальний коефіцієнт ліквідності	3,958	1,963	3,874	-0,085

Таблиця 2.6

Аналіз ліквідності балансу КП „Полтавська МШЕД”, 2019 – 2021 рр., тис. грн

Групи	Види активів	Роки			Групи	Види пасивів	Роки			Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів		
		2019	2020	2021			2019	2020	2021	2019 р.	2020 р.	2021 р.
A1	Високоліквідні	8	4	27	П1	Найбільш термінові	662	775	1257	-654	-771	-1230
A2	Середньоліквідні	1844	1853	2018	П2	Короткострокові	389	389	389	1455	1464	1629
A3	Низьколіквідні	2308	428	1143	П3	Довгострокові	0	0	0	2308	428	1143
	Разом	4160	2285	3188		Разом	1051	1164	1646	3109	1121	1542

Як свідчать дані таблиці станом на кінець 2021 року коефіцієнт абсолютної ліквідності КП „Полтавська МШЕД” значно поступався нормативному значенню, хоча при цьому й, збільшився в порівнянні з 2019 роком на 0,025 пункти. Дані зміни вказують на те, що КП „Полтавська МШЕД” має дуже обмежені можливості для погашення поточних зобов’язань за рахунок високоліквідних оборотних активів.

Поряд з цим фактичне значення коефіцієнта швидкої ліквідності збільшилось за аналогічний період на 0,723 що пояснюється випереджаючим зростанням обсягів середньо ліквідних активів при незмінному обсязі за досліджуваний період короткострокових зобов’язань.

Величина загального коефіцієнта ліквідності за період 2019 – 2021 рр. залишається практично стабільною (зменшення на 0,085) і вищим нормативного значення, що підтверджує загальну позитивну динаміку ліквідності та платоспроможності господарства за даними відносними критеріями.

Одночасно, зауважимо, що значне переважання окремих показників ліквідності та платоспроможності нормативних значень, особливо в 2019 р. і 2021 р. викликає занепокоєння, оскільки свідчить про наявність значних залишків активів підприємства, які затримуються на складах і неефективно використовуються. Тому менеджменту підприємства доцільно сфернути вагу на цю проблему вже зараз, щоб не допустити погіршення ситуації в майбутньому.

Оцінка фінансових результатів є одним із найважливіших напрямів оцінки ефективності виробничо-фінансової діяльності підприємств.

Види і послідовність формування фінансових результатів підприємства проаналізовано в табл. 2.7.

Дані табл. 2.7 свідчать про відносно позитивний момент в діяльності КП „Полтавська МШЕД”, що полягає в наявності позитивних фінансових результатів за період 2019 – 2021 рр. Так, величина чистого доходу на підприємстві за останні три роки збільшилась з 1360 тис. грн до 8098 тис. грн

Таблиця 2.7

Динаміка фінансових результатів діяльності КП „Полтавська МШЕД”, 2019 - 2021 рр.

Показники	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+,-) 2020 р. від 2019 р.	Відхилення (+,-) 2021 р. від 2020 р.
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %		
Дохід (виручка) від реалізації	1360	X	6353	X	8098	X	4993	1745
Чистий дохід (виручка) від реалізації	1133	X	5258	X	7979	X	4125	2721
У % до доходу (виручки) від реалізації	X	83,3	X	82,8	X	98,5	-0,5	15,8
Операційні витрати у тому числі:	4753	100,0	7248	100,0	7280	100,0	2495	32
а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1948	41,0	4215	88,7	6154	129,5	2267	1939
б) адміністративні витрати	1664	35,0	560	11,8	648	13,6	-1104	88
в) витрати на збут	485	10,2	0	0,0	0	0,0	-485	0
г) інші операційні витрати	656	13,8	478	10,1	478	10,1	-178	0
Валовий прибуток ("-" збиток)	-815	X	1043	X	1132	X	1858	89
У % до чистого доходу (виручки) від реалізації	X	-71,9	X	19,8	X	14,2	91,8	-5,6
Прибуток ("-" збиток) від операційної діяльності	68	X	5	X	6	X	-63	1
Фінансові та інвестиційні доходи	0	X	0	X	0	X	0	0
Фінансові та інвестиційні витрати	26	X	0	X	0	X	-26	0
Прибуток ("-" збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	42	X	5	X	6	X	-37	1
Податок на прибуток від звичайної діяльності	0	X	0	X	0	X	0	0

Прибуток ("-" збиток) від звичайної діяльності	42	X	5	X	6	X	-37	1
У % до прибутку від звичайної діяльності до оподаткування	X	100,0	X	100,0	X	100,0	0,0	0,0
Надзвичайні доходи	0	X	0	X	0	X	0	0
Надзвичайні витрати і податки з надзвичайного прибутку	0	X	0	X	0	X	0	0
Чистий прибуток ("-" збиток)	42	X	5	X	6	X	-37	1
У % до доходу (виручки) від реалізації	X	3,1	X	0,1	X	0,1	-3,0	0,0
У % до валового прибутку	X	3,5	X	0,5	X	0,5	-3,0	0,1

Поряд з цим відмічаємо збільшення за аналогічний період величини операційних витрат підприємства на 2527 тис. грн

Такий, випереджаючий в абсолютному виразі, приріст обсягів чистого доходу від реалізації забезпечив позитивну тенденцію, яка полягала в перетворення підприємства із валовим збитком 815 тис. грн у 2019 р. на підприємство з валовим прибутком в 1132 тис. грн у 2019 р. В той же час слід вказати на практичну відсутність на підприємстві операцій в рамках фінансової та інвестиційної діяльності, що обумовлює домінуючий вплив інших операційних доходів та відповідних витрат на кінцевий фінансовий результат діяльності КП „Полтавська МШЕД”.

Розмір такого фінансового результату, який визначає рівень чистого прибутку є дуже невисоким хоча й позитивним, а саме 42 тис. грн в 2019 р. і 6 тис. грн в 2021 р.

Наочним доповненням зроблених висновків є рис. 2.3.

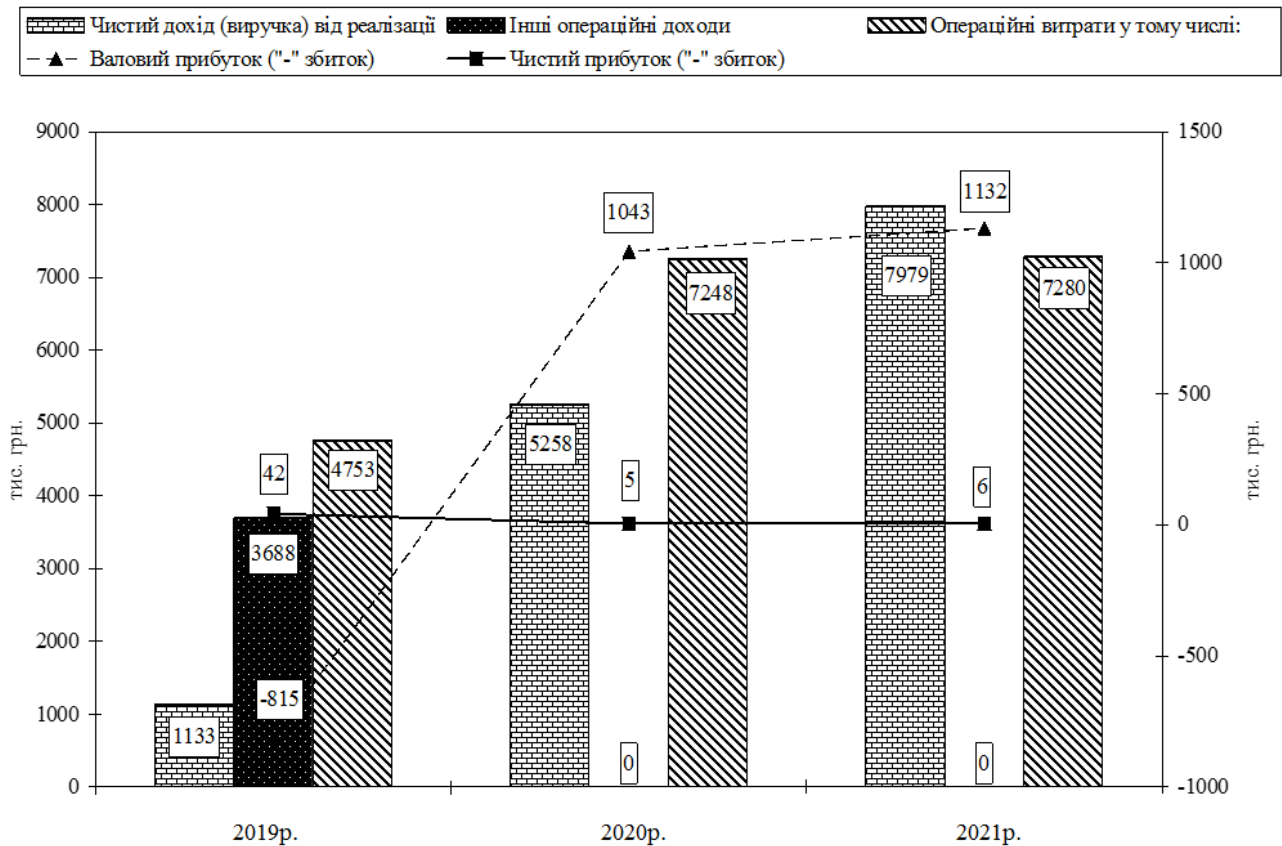

Рис. 2.3. Динаміка фінансових результатів діяльності КП „Полтавська МШЕД”, 2019 - 2021 рр.

Наведений рисунок підтвердив тенденції, що полягають у загалом позитивній характеристиці фінансового стану підприємства за даною групою показників.

В цілому, здійснений аналіз фінансового стану підприємства, за різними показниками засвідчив його нестабільність. Тому підприємство має звернути увагу на усунення поточних проблем і розвиток позитивних тенденцій.

РОЗДІЛ 3

ОЦІНКА СТАНУ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА З ПОДАТКОВИМИ ОРГАНАМИ

3.1. Фінансовий механізм справляння податку на прибуток підприємства

Податок на прибуток підприємств – це прямий податок, сплачуваний підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів та матеріальних цінностей, а також із прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій

З усього різноманіття відомих історії форм та видів податкових платежів за своєю економічною суттю найбільш повно відповідають сучасному податку на прибуток підприємств (корпорацій) промисловий податок, податок на грошовий капітал та система прибуткового податку.

На зорі існування прибуткового оподаткування його називали втіленням законів правди і справедливості, вважали найбільше досконалою формою оподаткування.

На сьогоднішній день, податок на прибуток підприємств в Україні має дуже значне фіскальне значення, чим відрізняється від аналогічних податків в економічно розвинутих країнах. Це обумовлено перш за все пропорціями в розподілі ВВП, які склалися історично: в централізовано-плановій економіці основну масу доходів бюджету становили надходження від державних підприємств і досить незначну - податки з населення, оскільки штучно стримувався фонд споживання і збільшувався фонд нагромадження. В нинішніх умовах поступово вирівнюється співвідношення між фондом споживання і нагромадження, наслідком чого є поступове зменшення бюджетного значення податку на прибуток підприємств і збільшення – прибуткового податку з громадян.

Поряд із значним фіскальним значенням податок на прибуток підприємств крім має й широкі можливості для регулювання і стимулювання підприємницької діяльності. За допомогою цього податку держава може здійснювати стимулюючий вплив на розвиток окремих галузей або регіонів, на виробництво пріоритетних товарів, робіт, послуг, на поживлення інвестиційної та інноваційної діяльності та розвиток конкурентних відносин тощо. Цей вплив може здійснюватись за рахунок диференціації ставок оподаткування і надання пільг, амортизаційної політики, податкового кредиту та податкових знижок.

Таким чином, до переваг податку на прибуток підприємств можна віднести значні можливості для регулюючого впливу на виробничу сферу. Крім того, пряма залежність суми податку від отриманого прибутку забезпечує соціальну справедливість цієї форми оподаткування.

До недоліків цього податку слід віднести досить складний порядок його визначення, що створює проблеми як для платників, так і для контролюючих органів, значні можливості щодо ухилення від сплати. Крім того, прибуток у ринковій економіці – це величина нестабільна, його розмір постійно коливається на різних фазах економічного циклу, а тому, оподаткування прибутку, з однієї сторони, є „вбудованим стабілізатором” економічного розвитку, тобто автоматично пом’якшує циклічні коливання економіки, а з іншої – створює проблеми для формування бюджетних надходжень у періоди економічного спаду.

На Заході податок із прибутку корпорацій (акціонерних товариств) має високий рівень розвитку. З розвитком акціонерної форми власності прибуток став важливим об’єктом оподаткування, а тому вимагав особливих форм обкладення. При цьому в даний час враховується її подальший розподіл на дивіденди і прибуток, що спрямовується на розвиток корпорації або в резервні фонди. При приватній формі власності як до власника, так і до найманих робітників і службовців застосовується індивідуальний прибутковий податок (відповідно об’єктом оподаткування виступає прибуток власника або заробітна плата робітників і службовців).

Чинний у даний час в Україні податок на прибуток підприємств має значну зовнішню подібність до податку на прибуток корпорацій зарубіжних країн. І дійсно, фактично всі діючі підприємства тепер по організації несуть у собі в більшій мірі ознаки колективної форми власності, тобто їхній прибуток має явні ознаки колективного прибутку. Проте на відміну від Європейських держав прибуток підприємств, заснованих на приватному капіталі, оподатковується податком із прибутку також, як і акціонерних товариств. В Україні відношення власності ще не прийняло такого рівня розвитку, щоб можна було чітко визначити об'єкт оподаткування, виходячи з застосовуваного підходу в країнах із розвиненою ринковою економікою.

У країнах із розвиненою ринковою економікою основним прямим засобом централізації ВВП у бюджет є особистий прибутковий податок. Але одним із головних регуляторів виробничо-господарських процесів являється податок на прибуток корпорацій. При цьому існує стійка тенденція до зменшення питомої ваги даного податку в загальній сумі податкових надходжень.

Податок на прибуток підприємств в Україні був введений у 1991 році. З 1992 по 1994 рік стягувався на податок на дохід підприємств, а з 1995 року знову перейшли до оподаткування прибутку. Зміна традиційного об'єкта оподаткування прибутковим податком у підприємств – з прибутку на дохід (який крім прибутку включав ще і фонд заробітної плати) була спричинена нерозвинутістю ринкових відносин в Україні, а саме – переважанням підприємств державної та колективної форм власності. В цих умовах не існувало чіткого поділу між прибутком та фондом споживання, підприємства намагались максимально збільшити саме фонд оплати праці за рахунок прибутку, в результаті чого база оподаткування для податку на прибуток мінімізувалась, а держава втрачала не лише бюджетні надходження, але й можливість впливати на фонд нагромадження і фонд споживання.

Розвиток податку на прибуток в Україні характеризується не лише частою зміною об'єкта оподаткування, але й зміною складу платників, пільг, ставок, строків сплати, механізму стягнення. В 1997 році відбулось чергова дуже суттєва

зміна умов оподаткування цим податком які були діючими (з незначними змінами) до кінця 2010 року. Починаючи з 2011 року процес справляння податку на прибуток в Україні регулюється діючим Податковим кодексом. У відповідності до нього платники податку на прибуток є:

- суб'єкти господарювання - юридичні особи, які провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами;
- управління залізниці, яке отримує прибуток від основної діяльності залізничного транспорту, підприємства залізничного транспорту та їх структурні підрозділи, які отримують прибуток від неосновної діяльності залізничного транспорту;
- неприбуткові установи та організації у разі отримання прибутку від неосновної діяльності та/або доходів, що підлягають оподаткуванню;
- відокремлені підрозділи платників податку.
- юридичні особи, що створені в будь-якій організаційно-правовій формі, та отримують доходи з джерелом походження з України, за винятком установ та організацій, що мають дипломатичні привілеї або імунітет згідно з міжнародними договорами України;
- постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи із джерелом походження з України або виконують агентські (представницькі) та інші функції стосовно таких нерезидентів чи їх засновників.

Об'єктом оподаткування є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається у відповідності до Податкового кодексу (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Алгоритм визначення об'єкту та бази для обчислення податку на прибуток підприємств

Окремо слід зазначити, що податкові реформи в сфері прибуткового оподаткування підприємств передбачають поетапне зменшення ставки податку на прибуток. Так, законодавчо визначено, що до 2014 року ставка податку на прибуток встановлюватиметься у відсотках, до визначеної вище бази обчислення і становитиме:

- з 1 квітня 2011 року по 31 грудня 2011 року включно - 23 відсотки;
- з 1 січня 2012 року по 31 грудня 2012 року включно - 21 відсоток;
- з 1 січня 2013 року по 31 грудня 2013 року включно - 19 відсотків;
- з 1 січня 2014 року - 16 відсотків;
- станом на 2022 рік - 18 відсотків.

Одночасно із визначенням ставок подальшої деталізації вимагає відображений на рис. 3.1 порядок формування об'єкта оподаткування податком на прибуток.

Згідно діючого Податкового кодексу доходи, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування складаються з доходу від операційної діяльності та інших доходів.

Перелік інших доходів досить різноманітний і включає до свого складу:

- доходи у вигляді дивідендів, отриманих від нерезидентів, процентів, роялті, від володіння борговими вимогами;
- доходи від операцій оренди, в тому числі лізингу;
- суми штрафів, неустойки чи пені, фактично отримані за рішенням сторін договору або відповідних державних органів, суду;
- вартість товарів, робіт, послуг, безоплатно отриманих платником податку у звітному періоді,
- суми безповоротної фінансової допомоги, отриманої платником податку у звітному податковому періоді, безнадійної кредиторської заборгованості;
- суми поворотної фінансової допомоги, отриманої платником податку у звітному податковому періоді, що залишаються неповерненими на кінець такого звітного періоду, від осіб, які не є платниками цього податку.
- суми невикористаної частини коштів, що повертаються з страхових

резервів;

- доходи, не враховані при обчисленні доходу періодів, що передують звітному, та виявлені у звітному податковому періоді;

- дохід від реалізації необоротних матеріальних активів, майнових комплексів;

- інші доходи платника податку за звітний податковий період.

Одночасно зауважимо, що законодавством визначено досить значний перелік доходів, що не враховуються для визначення об'єкта оподаткування.

Серед них слід виділити:

- сума попередньої оплати та авансів, отримана в рахунок оплати товарів, виконаних робіт, наданих послуг;

- суми податку на додану вартість, отримані/нараховані платником податку на додану вартість, нарахованого на вартість продажу товарів, виконаних робіт, наданих послуг, за винятком випадків, коли підприємство - продавець не є платником податку на додану вартість.

- суми коштів або вартість майна, що надходять платнику податку у вигляді прямих інвестицій або реінвестицій у корпоративні права, емітовані таким платником податку;

- суми коштів або вартість майна, отримані платником податку як компенсація (відшкодування) за примусове відчуження державою іншого майна платника податку у випадках, передбачених законом;

- суми коштів у частині надміру сплачених податків та зборів, що повертаються або мають бути повернені платнику податку з бюджетів, якщо такі суми не були включені до складу витрат;

- суми коштів у вигляді внесків за недержавним пенсійним забезпеченням;

- суми отриманого платником податку емісійного доходу;

- дивіденди, отримані платником податку від інших платників податку тощо.

Важливими нововведеннями Податкового кодексу є зміна порядку визнання доходів при формуванні об'єкта оподаткування. На сьогодні маємо

наступний порядок:

- дохід від реалізації товарів визнається за датою переходу покупцеві права власності на такий товар;

- дохід від надання послуг та виконання робіт визнається за датою складення акта або іншого документа, оформленого відповідно до вимог чинного законодавства, який підтверджує виконання робіт або надання послуг.

- датою отримання доходів, які враховуються для визначення об'єкта оподаткування, є звітний період, у якому такі доходи визнаються, незалежно від фактичного надходження коштів.

В свою чергу, витрати, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування, складаються із витрат операційної діяльності та інших витрат.

Так, витрати операційної діяльності включають собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг, які прямо визначають особливості формування витрат платника податку та витрати банківських установ. Інші ж витрати до свого складу включають:

- загальновиробничі витрати:
- витрати на збут;
- інші операційні витрати, що включають, зокрема: витрати за операціями в іноземній валюті, амортизацію наданих в оперативну оренду необоротних активів; суми нарахованих податків та зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, відшкодування Пенсійному фонду України сум фактичних витрат на виплату і доставку пенсій, тощо.

- фінансові витрати, до яких належать витрати на нарахування процентів (за користування кредитами та позиками, за випущеними облігаціями та фінансовою орендою) та інші витрати підприємства;

- інші витрати звичайної діяльності (крім фінансових витрат).

При цьому, важливо зазначити, що витрати, які формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг, визнаються витратами того звітного періоду, в якому визнано доходи від реалізації таких товарів, виконаних робіт, наданих послуг; інші витрати визнаються витратами того

звітнього періоду, в якому вони були здійснені.

Не включаються до складу витрат при нарахування податку на прибуток:

- витрати, не пов'язані з провадженням господарської діяльності, а саме витрати на організацію та проведення прийомів, презентацій, свят, розваг та відпочинку, придбання та розповсюдження подарунків (крім благодійних внесків та пожертвувань неприбутковим організаціям, та витрат, пов'язаних із провадженням рекламної діяльності).

- суми попередньої (авансової) оплати товарів, робіт, послуг;

- витрати на погашення основної суми отриманих позик, кредитів (крім повернення поворотної фінансової допомоги, включеної до складу доходів);

- витрати на придбання, виготовлення, будівництво, реконструкцію, модернізацію та інше поліпшення основних засобів та витрати, пов'язані з видобутком корисних копалин, а також з придбанням (виготовленням) нематеріальних активів, які підлягають амортизації;

- суми податку на прибуток, а також інших податків, податку на додану вартість, включеного до ціни товару (роботи, послуги), що придбаваються платником податку для виробничого або невиробничого використання, податків на доходи фізичних.

- дивіденди;

- витрати, не підтвержені відповідними розрахунковими, платіжними та іншими первинними документами, обов'язковість ведення і зберігання яких передбачена правилами ведення бухгалтерського обліку та нарахування податку.

- вартість торгових патентів, яка враховується у зменшення податкового зобов'язання платника податку;

- суми штрафів та/або неустойки чи пені за рішенням сторін договору або за рішенням відповідних державних органів, суду, які підлягають сплаті платником податку та інші передбачені Податковим кодексом.

Зазнала змін і методика обчислення амортизаційних відрахувань та механізм їх впливу на порядок нарахування податку на прибуток. Відтепер амортизація розраховується із застосуванням бухгалтерських методів, на відміну

від „податкового методу”, який використовувався до введення змін в 2011 р. Також слід зазначити, що до запровадження Податкового кодексу сума амортизаційних відрахувань була окремим елементом в схемі розрахунку об’єкта оподаткування, а нині її сума є складовою частиною собівартості реалізації або інших витрат.

В цілому, підсумовуючи, охарактеризовані вище, нововведення в механізмі справляння податку на прибуток, зауважимо на чіткому спрямуванні задекларованих змін в напрямку інтеграції податкового і бухгалтерського обліків підприємства в цій сфері.

Розглянемо динаміку нарахування податку на прибуток КП „Полтавська МШЕД” за три роки користуючись відповідною податковою звітністю з податку на прибуток у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

**Динаміка нарахування податку на прибуток в КП „Полтавська МШЕД”,
2019 – 2021 рр. грн**

Показники	2019р.	2020р.	2021р.	Відхилення (+,-)	
				2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.
Дохід, що враховується при визначенні об’єкта оподаткування ¹	4882832	7628825	5833136	2745993	- 1795689
Витрати, що враховується при визначенні об’єкта оподаткування ²	4882832	7626547	5804520	2743715	- 1822027
Об’єкт оподаткування	-	2278	28616	2278	26338
Ставка податку, %	25	25	23	X	X
Нарахована сума податку	-	570	6582	570	6012

¹ у 2019 – 2020 рр. - скоригований валовий дохід; ¹ у 2019 – 2020 рр. – скориговані валові витрати та амортизаційні відрахування.

Здійснені в табл. 3.1 розрахунки свідчать про відсутність стабільних змін обсягів господарської діяльності КП „Полтавська МШЕД”, тобто обсягів операцій як дохідного так і витратного характеру, що впливають на формування

податку на прибуток. Так, сума доходів підприємства за 2019 - 2020 рр. зросла на 2745993 грн, тобто майже в півтора рази. В той же час, темпи зростання розмірів витрат були дещо повільнішими, а саме з 4882833 грн до 7626547 грн, що обумовило зростання обсягів нарахованого податку на прибуток від нульового значення в 2019 р. до 570 грн в 2020 р.

За наступні два роки випереджаючий темп вже зменшення витрат над відповідним рівнем зменшення обсягів доходів КП „Полтавська МШЕД” обумовило факт подальшого приросту суми нарахованого податку на прибуток до 6582 грн

Графічно проведені розрахунки за даними КП „Полтавська МШЕД” відображені у вигляді гістограми (рис 3.2).

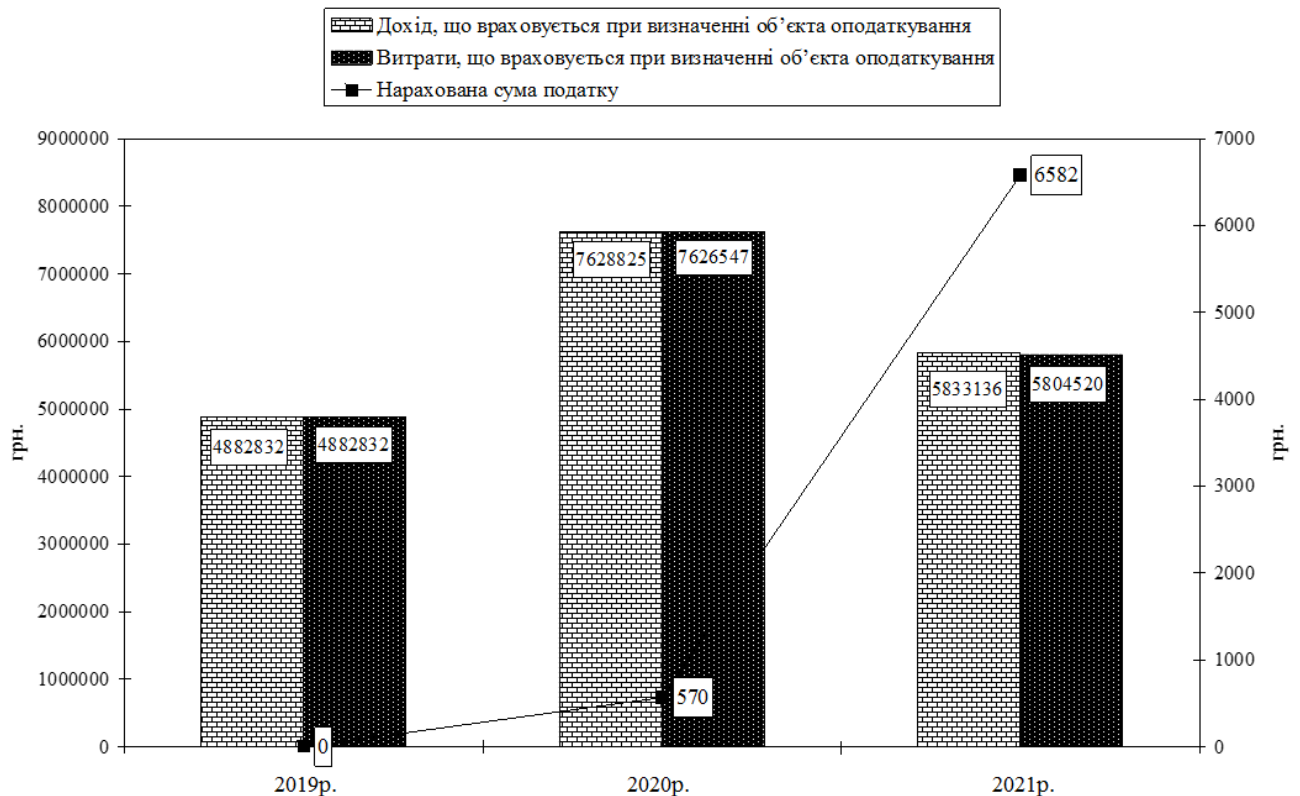

Рис. 3.2. Динаміка нарахування податку на прибутку в КП „Полтавська МШЕД”, 2019 – 2021 рр.

Відображена на рис. 3.2. динаміка змін доходів і витрат КП „Полтавська МШЕД” та суми нарахованого податку на прибуток при зміні ставки податку на прибуток є підставою для здійснення відповідного факторного аналізу, вихідні

дані для здійснення якого наведені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Розрахункові показники оцінки впливу факторів на розмір податку на прибуток в КП „Полтавська МШЕД”, 2020 – 2021 рр.

Показники	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+,-)	
			абсолютне грн	відносне, %.
1. База для обчислення податку на прибуток (об’єкт оподаткування), грн	2278	28616	26338	в 12,6 раз
2. Ставка податку на прибуток, %	25	23	-2	
3. Сума нарахованого податку на прибуток, грн	570	6582	6012	в 11,5 раз

З метою оцінки впливу окремих факторів (бази для обчислення податку на прибуток, ставок податку) на загальні зміни обсягу нарахованого податку на прибуток була використана відповідна інформація з Податкових декларацій з податку на прибуток досліджуваного КП „Полтавська МШЕД” за 2020 і 2021 роки за період між якими ставка податку знизилася на 2 пункти, або на 8 відсотків.

За допомогою відповідної детермінованої моделі доцільно розрахувати значення умовного рівня податку на прибуток підприємств.

$$\text{ППр}_{\text{ум}} = \text{ОП}_{2011 \text{ р.}} * \text{СП}_{2010 \text{ р.}} \quad (3.1)$$

де $\text{ППр}_{\text{ум}}$ – податок на прибуток,

ОП – об’єкт оподаткування,

СП – ставка податку на прибуток.

Для досліджуваних регіонів маємо:

$$\text{ППр}_{\text{ум}} = 28616 \text{ грн} * 25 \% = 7154 \text{ грн}$$

Загальна зміна розміру податку на прибуток нарахованого в 2021 році порівняно з 2020 роком становить:

$$\Delta \text{ППр} = \text{ППр}_{2011 \text{ р.}} - \text{ППр}_{2010 \text{ р.}} \quad (3.2)$$

в тому числі за рахунок:

- зміни об'єкта оподаткування

$$\Delta \text{ППр}_{\text{оп}} = \text{ППр}_{\text{ум}} - \text{ППр}_{2010 \text{ р.}} \quad (3.3)$$

- зміни ставки податку на прибуток

$$\Delta \text{ППр}_{\text{сп}} = \text{ППр}_{2011 \text{ р.}} - \text{ППр}_{\text{ум}} \quad (3.4)$$

Застосування даної методики показало, що в КП „Полтавська МШЕД” за період 2020 – 2021 рр. загальний розмір нарахованого підприємством податку на прибуток збільшився на 26338 грн, або в 11,5 раз. При цьому за рахунок зростання об'єкта оподаткування в 12,6 раз величина податку на прибуток в досліджуваному періоді збільшилась на 6584 грн (7154 – 570), зниження ж розміру ставки податку на прибуток на 2 пункти у порівнянні з 2020р. могло б привести до скорочення суми податку на прибуток на 572 грн (6582 – 7154).

Підсумком здійсненого факторного аналізу є необхідність акцентування увагу на переважаючому впливі саме зміни рівня бази обчислення податку на прибуток підприємства на загальний розмір визначеного до сплати податку на прибуток, тобто доводить домінуючий вплив саме динаміки доходів та витрат платника даного податку ,як загалом на підприємствах, так і конкретно в досліджуваному КП „Полтавська МШЕД”.

3.2. Розрахунки підприємств з податковими органами по податках на доходи їх найманих працівників

Період функціонування механізму оподаткування доходів громадян, у відповідності із Законом „Про податок з доходів фізичних осіб” [13], що тривав з 2004 по 2010 рік, значно відрізнявся від чинної раніше системи оподаткування. Зокрема, наявною була єдина ставка оподаткування доходів фізичних осіб. Замість прогресивної шкали ставок прибуткового податку з громадян з максимальним розміром 40% була встановлена єдина ставка - 15%, що помітно зменшує податкове навантаження на прибутки громадян і робить менш

привабливою так звану „конвертну” оплату праці. Такий підхід поряд з реформою пенсійної системи створював умови, коли не вигідним було порушувати закон як найманим працівникам, так і роботодавцям.

Реформування прибуткового оподаткування в Україні фактично почалося тільки у 2003 році з прийняттям закону України „Про податок з доходів фізичних осіб” № 889 -4 від 22.05.2003 року, який набрав чинності з 01.01.2004 року і, набуло подальшого розвитку з прийняттям Податкового кодексу України від 02.12. 2010 року, який набрав чинності з 01.01. 2011 року.

Даний податок докорінно змінився починаючи від назви до методики його визначення.

Так до 2004 року працівники як КП „Полтавська МШЕД”, так і інших підприємств сплачували „прибутковий податок з громадян”. Методика нарахування даного податку базувалася на застосуванні диференційних ставок, які формували шкалу ставок прибуткового податку.

Згідно з Податковим кодексом платниками податку визнаються фізичні особи - громадянин України, а також фізичні особи без громадянства або громадяни іноземних держав.

Там же дається визначення поняття фізичної особи-резидента (фізична особа, яка має місце проживання в Україні), фізичної особи - нерезидента (фізична особа, яка не є резидентом України). У тому випадку, коли фізична особа проживає за кордоном, то її можна вважати резидентом тоді, коли дана особа має місце постійного проживання в Україні.

Різні категорії платників податку на прибутки мають рівні можливості в реалізації права на вільний вибір видів діяльності згідно зі своїми можливостями та професійною підготовкою, з урахуванням особистих інтересів та громадської необхідності.

В Україні закріплені три категорії платників податку:

- фізична особа - резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;
- фізична особа - нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження

в Україні;

- податковий агент.

Об'єктом оподаткування податком з доходів фізичних осіб є:

- загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід;

- доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання);

- іноземні доходи - доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України.

До загального місячного (річного) оподаткованого доходу платника податку включаються: доходи у вигляді заробітної плати, нараховані (виплачені) платнику податку відповідно до умов трудового договору (контракту); суми винагород та інших виплат, нарахованих (виплачених) платнику податку відповідно до умов цивільно-правового договору; доходи від продажу об'єктів майнових і немайнових прав, зокрема інтелектуальної (промислової) власності, та прирівняні до них права, доходи у вигляді сум авторської винагороди; частина доходів від операцій з майном; дохід від надання майна в лізинг, оренду або суборенду; оподатковуваний дохід (прибуток), не включений до розрахунку загальних оподатковуваних доходів минулих податкових періодів; сума заборгованості платника податку за укладеним ним цивільно-правовим договором, за якою минув строк позовної давності та яка перевищує суму, що становить 50 відсотків місячного прожиткового мінімуму; дохід у вигляді дивідендів, виграшів, призів; інвестиційний прибуток від проведення платником податку операцій з цінними паперами, деривативами та корпоративними правами; дохід у вигляді вартості успадкованого чи отриманого у дарунок майна у межах, що оподатковується згідно з цим розділом; сума надміру витрачених коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт та не повернутих у встановлені законодавством строки; кошти або майно (нематеріальні активи), отримані платником податку як хабар, викрадені чи знайдені як скарб, не зданий державі згідно із законом; дохід у вигляді неустойки (штрафів, пені), відшкодування матеріальної або немайнової (моральної) шкоди; сума страхових

виплат, страхових відшкодувань, викупних сум або пенсійних виплат, що сплачуються платнику податку за договорами довгострокового страхування життя та недержавного пенсійного забезпечення; сума пенсійних внесків у межах недержавного пенсійного забезпечення; дохід, отриманий платником податку як додаткове благо тощо.

Об'єкт оподаткування тісно пов'язаний з категорією платника податку, тому що обов'язок плати податку виникає у платника при наявності у нього об'єкта оподаткування.

З підстав, визначених у чинному законодавстві, не обкладаються податком з доходів фізичних осіб допомога, одержувана при народженні дитини, допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також допомога на поховання, що виплачується за рахунок коштів фонду загальнообов'язкового соціального страхування.

Крім цієї пільги, Законом встановлено, що не включаються до складу загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку кошти або вартість майна (послуг), котрі надаються як допомога на поховання будь-якою фізичною особою, благодійною організацією, та в подвійному розмірі місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 - у разі надання цієї допомоги працедавцем такого померлого платника податку за його останнім місцем роботи (у тому числі перед виходом на пенсію). Допомога на поховання понад цей розмір підлягає кінцевому оподаткуванню під час її виплати.

Виплати, пов'язані з тимчасовою втратою працездатності, регресні виплати, суми допомоги по соціальному страхуванню у вигляді допомоги по тимчасовій непрацездатності при захворюванні або травмі, непов'язаній з нещасним випадком на виробництві, при хворобі дитини віком до 14 р. і потребі догляду за нею та допомоги по вагітності та пологах є об'єктом обкладення податком з доходів.

Мусимо визначити, що до 1 січня 2011 року ставка оподаткування становила 15 %, але з 1 січня 2011 року пішла у небуття так звана плоска шкала

оподаткування, в свою чергу на її місце прийшла прогресивна, а саме 15 % від доходу що не перевищує 10 мінімальних заробітних плат і 17 % від доходу, що перевищує 10 мінімальних заробітних плат.

У законодавстві України з періоду проголошення незалежності відбулися значні зміни при формуванні ставки ПДФО, таким чином ці зміни ми можемо побачити у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Податкові ставки ПДФО в Україні за період 1991 - 2011 рр.

Рік	Податок з доходів фізичних осіб
1991	максимальна ставка 30 %
1992 - 1993	максимальна ставка 30 %
1994	максимальна ставка 90 %
1995	максимальна ставка 60 %
1996 - 2003	10, 15, 20, 25, 30 та 40 %
2004 - 2006	13 %
2007 - 2010	15 %
2011	15 % та 17 %

Результати розрахунків за даним податком узагальнюються у Податковому розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку і сум утриманого з них податку, який оформляється щоквартально і подається до податкових органів за місцем реєстрації платників.

На основі даної звітності проаналізуємо динаміка нарахування податку в КП „Полтавська МШЕД” з доходів, що можуть виступати предметом для стягнення досліджуваного податку (табл. 3.4).

Аналітичні дані табл. 3.4 вказують на стабільне зростання сумарних розмірів доходів нарахованих податковим агентом, в ролі якого виступає КП „Полтавська МШЕД” своїм найманим працівникам. Причому така тенденція є стабільно зростаючою, як в розрізі кварталів (за винятком 2019 р.), так і по загальних річних розмірах. Так, в 2020 р. порівняно з 2019 р. таке зростання

становило 12,1 %, а за наступні два роки вже 54,1 %.

Таблиця 3.4

**Динаміка формування доходів працівників КП „Полтавська МШЕД”
утримання з них податків, 2019 – 2021 рр.**

Період	Сума нарахованих доходів, грн	Сума утриманих податків, грн	Питома вага ПДФО в нарахованому доході, %
I квартал	5256670,90	420883,17	8,0
II квартал	4574317,40	356237,08	7,8
III квартал	6493890,18	628432,60	9,7
IV квартал	6091295,93	367086,01	6,0
Всього за 2019 р.	22416174,41	1772638,86	7,9
I квартал	3390165,55	272379,18	8,0
II квартал	5093034,24	374269,55	7,3
III квартал	6196905,08	482274,22	7,9
IV квартал	10543345,38	859899,93	8,2
Всього за 2020 р.	25233450,28	1988822,88	7,9
Відхилення (+,-) 2020р. від 2019р.	2817275,87	216184,02	X
Відхилення (%) 2020р. від 2019р.	12,6	12,2	X
I квартал	6721747,69	496194,41	7,4
II квартал	8832911,96	566914,15	6,4
III квартал	10350274,22	842406,50	8,1
IV квартал	12970311,30	917721,54	7,1
Всього за 2021 р.	38875245,17	2823236,60	7,3
Відхилення (+,-) 2021р. від 2020р.	13641794,89	834413,72	X
Відхилення (%) 2021р. від 2020р.	54,1	42,0	X

Аналогічною є тенденція зміни розмірів нарахованого податку з доходів працівників КП „Полтавська МШЕД” де збільшення сукупної величини податку з доходів фізичних осіб у 2020 р. становило 216184,02 грн (12,2 %), а у 2021 р. вже 834413,72 грн (42,0 %).

Вплив на такі зміни, серед інших мали, в першу чергу, зміна чисельності працівників, які перебували в трудових відносинах з податковим агентом - КП

„Полтавська МШЕД”, як на постійних умовах, так і на умовах сумісництва; а, по-друге, різноманітність видів отримуваних ними (працівниками) доходів.

Вивчення складу та структури оподатковуваних доходів, що були, в досліджуваному періоді, виплачені на користь працівників КП „Полтавська МШЕД” дає підстави свідчити про те, що в складі доходів отримуваних працівниками КП „Полтавська МШЕД” домінуюча роль належить саме доходам у вигляді заробітної плати та виплатам прирівняних до неї.

При цьому слід зауважити, що тільки заробітна плата є тим видом доходів фізичної особи в механізмі оподаткування якої використовуються податкові соціальні пільги. Законодавчі зміни в механізмах оподаткування доходів фізичних осіб, що сталися починаючи з 2004 р. ввели практично нову систему податкових пільг з прийняттям Закону України „Про податок з доходів фізичних осіб” і в подальшому Податкового кодексу України.

Однією з найбільш активно використовуваних податкових пільг раніше була універсальна знижка - неоподатковуваний мінімум, що являє собою найменшу частину об'єкта оподаткування, яка цілком звільняється від оподаткування. Він застосовувався за кожний повний місяць, протягом якого було отримано дохід. З 1 січня 2004 року розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян 17 грн замінено соціальною пільгою в розмірі мінімальної заробітної плати.

Розмір пільги залежить від соціального, майнового, сімейного статусу платника податків або інших обставин. Закон визначає, що податкова соціальна пільга застосовується до суми загального місячного оподаткованого доходу, отриманого з джерел на території України від одного працедавця у вигляді заробітної плати, якщо розмір цього доходу не перевищує прожиткового мінімуму для працездатних осіб, збільшеного на коефіцієнт 1,4.

Крім того, змінена сума податкової соціальної пільги, яка застосовується до доходу, нарахованого на користь платника податку протягом звітного податкового місяця, якщо його розмір не перевищує суми, яка дорівнює сумі місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня

звітнього податкового року, помноженої на 1,4 та округленої до найближчих 10 гривень. Одночасно слід відмітити, що із введенням в дію Податкового кодексу змінився підхід до встановлення розмірів податкових соціальних пільг. Відтепер їх розмір дорівнюватиме величині не мінімальної заробітної плати, розміру прожиткового мінімуму для працездатного населення.

3.3. Перспективи оптимізації системи розрахунків підприємств з податковими органами

Економіка України має багато невирішених проблем: низький рівень впровадження інновацій, незадовільна система супроводження інвестиційних проєктів, орієнтація на застарілі витратні технології з метою максимізації прибутку. Майже 40 % суб'єктів господарювання задекларували збитковість, середній рівень рентабельності промислової діяльності не перевищує 4 %. Експортноорієнтовані підприємства зробили ставку на отримання доходу за рахунок підтримання конкурентоспроможності власної продукції на основі цінової складової, що ставить розвиток таких підприємств під загрозу негативних світогосподарських тенденцій. Мають також місце факти ухилення від оподаткування.

У цих умовах, як свідчить світова практика, необхідною і доцільною видається реалізація заходів державного регулювання, орієнтованих на застосування переважно системи «вбудованих регуляторів», основною ланкою якої є прямі податки.

Через податки можуть регулюватися основні макроекономічні процеси і пропорції. Завдяки податкам відбувається перерозподіл у просторі і часі значної частини виробленої вартості. Податки також безпосередньо впливають на результати економічної діяльності платників, тому податкова політика може або зацікавити платників працювати у певних галузях і на певних територіях, або ні. Тож не дивно, що потенціал податкової системи як «вбудованого регулятора» активно використовують усі країни, у тому числі з метою забезпечення сталого

економічного розвитку.

В останній час проблемі удосконалення системи прямого оподаткування в Україні приділяється дуже багато уваги: по-перше, реформовано податок на прибуток підприємств і податок з доходів фізичних осіб у бік зниження ставок, що сприятиме розширенню бази оподаткування та стимулюванню економічної активності платників, по-друге, внесено суттєві зміни зі спрощення процедур адміністрування, по-третє, зменшено обсяг податкових пільг (як правило, необґрунтованих).

Аналіз розвитку податкових систем європейських країн свідчить про зростаючу роль прямого оподаткування, насамперед прибуткового оподаткування доходів громадян. Зростаюча податкова культура і свідомість платників прямих податків дозволяє забезпечувати сталі надходження до бюджету і використовувати податки як інструменти, що стимулюють прискорення науково-технічного прогресу, збільшення зайнятості, рівномірний розвиток територій та ін. Порівняння існуючих систем оподаткування громадян в ЄС і Україні виявляє багато суперечностей, які повинні бути вирішені найближчим часом. Проте Україна не має можливості застосовувати сьогодні більші ставки податку, оскільки доходи населення, навіть незважаючи на зростання номінальної зарплати протягом останніх років, надзвичайно низькі.

Новий Закон України Про податок на прибуток підприємств формувався протягом досить значного періоду, але в ньому і сьогодні існують деякі визначення, які негативно впливають на механізми дії цього податку. Так, внесені в Закон зміни у визначення основних фондів та їх груп, визначення та нарахування амортизаційних відрахувань і їх норми надали можливості застосувати щорічну індексацію балансової вартості основних фондів, що призвели до збільшення платниками розміру амортизаційних відрахувань у цілому по Україні у 1,7 раза. Чинним законодавством не виключена можливість нарахування платником амортизаційних відрахувань у період фактичного простоювання основних фондів. Це призводить, у свою чергу, до зменшення надходжень до бюджету, оскільки продукція на таких підприємствах фактично

не виробляється, валові доходи, відповідно, не зростають, суми амортизаційних відрахувань зменшують суму податку на прибуток.

Нестабільність податкового законодавства в більшій своїй частині пояснюється не змінами в економічному середовищі України, а недосконалістю вільного від політичного тиску науково-аналітичного супроводження, яке повинно застосовуватися як при розробці нових законодавчих актів щодо податків і платників, так і при підготовці змін і доповнень до діючих законів про податки. Не можна не враховувати і того факту, що внесення змін до діючого податкового законодавства відбувається також під тиском окремих народних депутатів, які захищають свої вузькі групові бізнесові інтереси.

З метою мінімізації податкових зобов'язань українські підприємства прагнуть знизити декларовані обсяги отриманого прибутку. За даними Держкомстату, 48 % промислових підприємств є збитковими (у тому числі у добувній промисловості – 60 %), що унеможливорює стабільний розвиток промисловості на якісно новій основі. Знизити прибуток вдається і правомірними (збільшення амортизації), і неправомірними (бухгалтерські перекручення, фіктивне підприємництво) методами.

Оскільки податок на прибуток стягується після виключення амортизаційних відрахувань з бази оподаткування, амортизаційні відрахування не підпадають під вплив податку на прибуток. Проте часовий розподіл амортизаційних відрахувань залежить від положень податкового законодавства. Якщо закон дозволяє прискорену амортизацію, податкові платежі зсуваються у майбутнє й амортизація нараховується швидше. Якщо амортизація нараховується на певну інвестицію, майбутні заощадження зменшуються. Якщо здійснюється тривалий потік інвестицій, сплату податку можна постійно відкладати і внаслідок цього заощадження підприємств зростають.

Важливим напрямом реформування національного оподаткування є перехід до оподаткування сукупного валового доходу платника податку, який включає суму доходу з усіх джерел у грошовій, матеріальній і нематеріальних формах. Досвід розвинених країн свідчить, що система прибуткового

оподаткування громадян часто охоплює і доходи від володіння житловими будинками, приміщеннями для професійного використання, сільськогосподарськими землями та будівлями. Кожному виду нерухомості відповідає розмір доходу, що береться до розрахунку незалежно від того, чи був дохід реально отриманий, чи ні. Такий механізм забезпечує ефективне функціонування ринку нерухомості й надходження до бюджетів.

Досвід країн-учасниць ЄС свідчить, що зниження верхньої межі оподаткування, по-перше, сприяло зростанню особистих нагромаджень населення, що дозволило використовувати звільнені від оподаткування кошти на інвестиційні цілі. По-друге, сприяло збільшенню самого споживання, що, звичайно, дало імпульс для розвитку цілих галузей економіки, зменшило запаси товарної маси, вплинуло на зниження рівня цін. Завдяки цьому зменшився рівень інфляції, зміцніла національна валюта. Загалом у багатьох країнах збільшився неоподаткований мінімум доходів громадян, що сприяло економічному зростанню.

Необхідним на наш погляд, є запровадження механізму оподаткування доходу фізичної особи, отриманого нею від продажу рухомого та нерухомого майна, за яким цей дохід обчислюватиметься як різниця між ціною продажу та витратами платника податку, пов'язаними з придбанням і продажем такого майна. Це також потягне за собою легалізацію вартісного майна громадян та створення початкових умов для реалізації механізму оподаткування нерухомості, адже при подальшому продажу майна виникає необхідність документального підтвердження фактичних витрат, здійснених під час придбання цього майна. Тому фізичні особи опиняться в умовах, коли доцільнішим для них буде легальне документування реальної вартості майна, що їм належить.

На шляху подальшого удосконалення і спрощення податкової системи України податки, які забезпечують мінімальні доходи, мають бути реформовані або скасовані. Зокрема, можна об'єднати кілька податків (наприклад, за реєстрацію суб'єктів підприємництва стягувати не окрему плату, а державне мито, замість кількох ресурсних платежів ввести один).

Незважаючи на зусилля органів державної податкової служби, податкова дисципліна платників податків залишається незадовільною. За деякими підрахунками, розміри тіньової економіки залишаються величезними – до 35 %, а в окремих галузях – до 60 %.

База оподаткування податком на прибуток вкрай звужена через, по -перше, наявність великої кількості збиткових підприємств, по -друге, значної кількості індивідуальних пільг, по-третє, встановлених законом преференцій щодо умов нарахування податку.

Абсолютні дані надходжень від плати за землю в умовах збереження наявного земельного фонду щорічно збільшуються. Це стало наслідком розширення бази оподаткування, удосконалення механізму адміністрування та зменшення рівня девіації серед платників податків. Переважна більшість коштів надходить від юридичних осіб. Темпи змін обсягів надходжень плати за землю в основному відповідають темпам розвитку економіки, що є позитивним явищем.

Порівняно незначні надходження забезпечують платежі за забруднення навколишнього середовища, що не відповідає проголошеним принципам сталого економічного розвитку. Теоретично, екологічні платежі повинні вносити суб'єкти, які негативно впливають на екологію: власники транспортних засобів, виробники енергії, інші підприємства, що забруднюють навколишнє середовище тощо. Екологічні податки повинні мати високі ставки, але не з метою наповнення бюджету, а з метою стимулювання впровадження ресурсозберігаючих і нешкідливих технологій.

Загалом, першочерговим завданням удосконалення податкової системи повинен стати перегляд чинних податкових пільг. Сьогодні пільги надаються тим підприємствам, які демонструють гірші показники діяльності, що є абсолютно нелогічним з макроекономічного погляду. Мабуть, неефективні суб'єкти господарювання підтримуються державою з метою збереження робочих місць і забезпечення хоча б мінімальних податкових надходжень завдяки включенню окремих податків у ціну виготовлюваної продукції, але така практика, по -перше, суперечить проголошеному курсу на інноваційне оновлення промисловості, по-

друге, гальмує ініціативу у сумлінних платників податків, по-третє, веде до не виправданого скорочення бюджетних надходжень.

Податкові пільги повинні надаватися підприємствам, які виконують державні умови щодо пріоритетного розвитку промисловості, а саме: реалізують продукцію на експорт, впроваджують інновації, демонструють кращі показники ефективності господарювання, забезпечують високу якість виготовленої продукції.

Щоправда, держава за допомогою податкових важелів підтримує науково - технічний розвиток промисловості, що є позитивним моментом. Так, відповідно до Закону України „Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків”, держава заохочує існуючі технопарки (на сьогодні їх створено вісім), зокрема, шляхом надання значних податкових пільг.

Обтяжливість податкової системи України визначається насамперед не величиною податкових ставок, а складністю та нестабільністю системи податковою адміністрування, вузькістю господарських оборотів, деформаціями грошової сфери та фінансів підприємств. Відтак зниження ставок оподаткування вестиме насамперед до переорієнтації вивільнених коштів підприємств на фінансування цих витрат і відновлення прийняттого рівня рентабельності бізнесу. Перспективи децентралізованого фінансування завдань розвитку, що дозволить забезпечити зростання бази оподаткування в довгостроковому періоді, є за таких умов досить сумнівними [36].

В цілому, загально визнаним є факт необхідності змін в системі прямого оподаткування необхідні. Однак вони повинні бути послідовними і науково обґрунтованими, носити стимулюючий характер. Їхніми головними напрямками повинні стати: зниження загального рівня оподаткування при різкому розширенні податкової бази; спрощення системи оподаткування; посилення податкової дисципліни; систематизація і кодифікація податкового законодавства (прийняття Податкового кодексу).

Забезпечення довгострокового економічного зростання та якісної структурної перебудови національної економіки потребує мобілізації навколо

цього завдання усіх напрямів державної економічної політики. Відтак на даному етапі побудова податкової політики повинна виходити насамперед з потреби максимізації дії регуляторної та стимулюючої функцій.

ВИСНОВКИ

У роботі здійснено узагальнення теоретичних засад та аналіз практичних аспектів оподаткування підприємств та його працівників. Результати дослідження дали підстави зробити висновки теоретичного практичного і характеру, які зводяться до наступного:

1. На сьогоднішній день, загально визнаним є той факт, що фінансова система, а в її складі передусім бюджетна й податкова суттєво впливають на формування і зростання валового внутрішнього продукту і національного доходу, на їх розподіл і споживання, а відтак і на розвиток окремих підприємств та галузей народного господарства, на становище і рівень життя широких верств населення.

2. Податки є основним інструментом реалізації розподільної функції фінансів і одним з головних каналів поповнення доходної частини державного бюджету. З іншого боку, виважена і науково обґрунтована податкова політика щодо запровадження пільг чи надання переваг в оподаткуванні є вагомим регулятором підприємницької діяльності в усіх сферах економіки.

3. Аналіз майнового стану КП „Полтавська МШЕД” загалом свідчать про досить значні зміни його майнового потенціалу. Так за період 2019 – 2020 років загальна вартість майна КП „Полтавська МШЕД” збільшилась на 10225 тис. грн, або на 13,4 %. Дане зростання забезпечив, виключно, приріст вартості необоротних активів - на 12100 тис. грн, або на 16,7 %, в той час як оборотні активи підприємства за аналогічний період зменшились в своєму абсолютному розмірі на 1875 тис. грн. За наступні два роки майно КП „Полтавська МШЕД” продовжувало збільшуватись, а величина такого зростання становила - 11112 тис. грн, або на 12,8 %. При цьому, переважаючий вплив на загальну зміну в абсолютному розмірі теж мали необоротні активи, величина яких зросла на 10209 тис. грн, тоді як оборотні активи збільшились – лише на 903 тис. грн; у відносному ж вимірі вплив зміни обох складових були фактично протилежними 12,8% проти 39,5 %.

4. Оцінка джерел формування капіталу підприємства підтверджують факт збільшення його загальної величини за період 2019 – 2020 років на 10225 тис. грн, або на 13,4 %. Таке зростання пасивів підприємства майже повністю забезпечило збільшення обсягів власного капіталу КП „Полтавська МШЕД”, який за цей період зріс в абсолютному розмірі на 10112 тис. грн, а у відносному – 13,4 %. В той же час зобов’язання підприємства зросли за аналогічний період – на 113 тис. грн, або 10,8 %. За період наступних 2020 – 2021 рр. власний капітал КП „Полтавська МШЕД” продовжував зростати, і обсяг такого збільшення становив – 11453 тис. грн (13,4 %). Одночасно зобов’язання підприємства за останні два роки зменшились на 341 тис. грн, що відповідно обумовило подальше зменшення їх питомої ваги на 0,5 %.

5. Розрахунки свідчать про дуже високий рівень фінансової стійкості КП „Полтавська МШЕД” за показниками структури джерел формування капіталу. Так, фактичне значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець 2021 року питома вага власного капіталу у валюті балансу становить 99,2 %, що на 0,6 пункти вище порівняно з 2019 роком. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу відповідно зменшився з 0,014 до 0,008 і свідчить про надзвичайно низький рівень залежності від кредиторів.

6. Аналіз ліквідності балансу свідчить про нестабільність платіжних можливостей КП „Полтавська МШЕД” за період останніх трьох років. Так, за період 2019 – 2021 рр. зростає, обсяг нестачі високоліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов’язань. Факторами, що обумовили такі зміни є одночасне деяке зменшення розміру високоліквідних активів і зростання найбільш термінових зобов’язань. Поряд з цим стабільно незначний розмір короткострокових зобов’язань та відсутність довгострокових зобов’язань обумовили їх перевищення середньо ліквідними і низьколіквідними активами.

7. Розрахунки свідчать про відносно позитивний момент в діяльності КП „Полтавська МШЕД”, що полягає в наявності позитивних фінансових результатів за період 2019 – 2021 рр.

8. Розглянута динаміка нарахування податку на прибуток в КП „Полтавська

МШЕД” свідчать про відсутність стабільних змін обсягів господарської діяльності КП „Полтавська МШЕД”, тобто обсягів операцій як дохідного так і витратного характеру, що впливають на формування податку на прибуток. Так, сума доходів підприємства за 2019 - 2020 рр. зросла на 2745993 грн, тобто майже в півтора рази. В той же час, темпи зростання розмірів витрат були дещо повільнішими, а саме з 4882833 грн до 7626547 грн, що обумовило зростання обсягів нарахованого податку на прибуток від нульового значення в 2019 р. до 570 грн в 2020 р. За наступні два роки випереджаючий темп вже зменшення витрат над відповідним рівнем зменшення обсягів доходів КП „Полтавська МШЕД” обумовило факт подальшого приросту суми нарахованого податку на прибуток до 6582 грн.

9. З метою оцінки впливу окремих факторів (бази для обчислення податку на прибуток, ставок податку) на загальні зміни обсягу нарахованого податку на прибуток була використана відповідна інформація з Податкових декларацій з податку на прибуток досліджуваного КП „Полтавська МШЕД” за 2020 і 2021 роки за період між якими ставка податку знизилася на 2 пункти, або на 8 відсотків. Застосування даної методики показало, що в КП „Полтавська МШЕД” за період 2020 – 2021 рр. загальний розмір нарахованого підприємством податку на прибуток збільшився на 26338 грн, або в 11,5 раз. При цьому за рахунок зростання об’єкта оподаткування в 12,6 раз величина податку на прибуток в досліджуваному періоді збільшилась на 6584 грн (7154 – 570), зниження ж розміру ставки податку на прибуток на 2 пункти у порівнянні з 2020 р. могло б привести до скорочення суми податку на прибуток на 572 грн (6582 – 7154).

10. Аналітичні розрахунки вказують на стабільне зростання сумарних розмірів доходів нарахованих податковим агентом, в ролі якого виступає КП „Полтавська МШЕД” своїм найманим працівникам. Причому така тенденція є стабільно зростаючою, як в розрізі кварталів (за винятком 2019 р.), так і по загальних річних розмірах. Так, в 2020 р. порівняно з 2019 р. таке зростання становило 12,1%, а за наступні два роки вже 54,1 %. Аналогічною є тенденція зміни розмірів нарахованого податку з доходів працівників КП „Полтавська

МШЕД” де збільшення сукупної величини податку з доходів фізичних осіб у 2020 р. становило 216184,02 грн (12,2 %), а у 2021 р. вже 834413,72 грн (42,0 %). Вплив на такі зміни, серед інших мали, в першу чергу, зміна чисельності працівників, які перебували в трудових відносинах з податковим агентом - КП „Полтавська МШЕД”, як на постійних умовах, так і на умовах сумісництва; а, по-друге, різноманітність видів отримуваних ними (працівниками) доходів.

11. Для оптимізації процесів справляння на підприємстві податків і зборів доцільним є: по-перше - посилення контролю за обліком і правильність віднесення доходів і витрат та їх визнання при обчисленні податку на прибуток з врахуванням нововведень, які привніс Податковий кодекс України; по-друге - сприяння удосконаленню системи оподаткування пасивних доходів з метою стимулювання інвестиційної діяльності; по-третє - забезпечення можливостей впровадження комплексної автоматизації процесів нарахування основних видів прямих податків і зборів, що сплачуються на підприємстві, а також формування податкової звітності в електронному вигляді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. Київ : КНЕУ, 2002. 624 с.
2. Андрущенко В. Л. Економічні та позаекономічні аспекти оподаткування. *Фінанси України*. 2018. № 1. С. 36–43.
3. Базілінська О. А. Деякі аспекти бюджетно-податкової політики в сучасних умовах. *Економіка України*. 2017. № 12. С. 26-31.
4. Березовський В. Аспекти вдосконалення податкового механізму аграрного сектору економіки. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2017. № 1. С. 97-101.
5. Бурденко І. М. Аналіз стану і напрямки розвитку податкової системи України та її вплив на зростання економіки. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 7. С. 3-9.
6. Буряк П. Ю. Податкова система: Теорія і практика застосування активних методів навчання : навч. посіб. Київ : Професіонал, 2021. 224 с.
7. Власин Д. Оподаткування доходів фізичних осіб: проблеми та удосконалення обліку. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2019. № 5. С. 8-11.
8. Волошина О. Методичні рекомендації оподаткування доходів фізичних осіб працівників АПК. *Облік і фінанси АПК*. 2017. № 7. С. 96-105.
9. Воронкова О. М. Податковий процес і напрями його удосконалення. *Фінанси України*. 2021. № 12. С. 63-67.
10. Демиденко Л. М. Оподаткування доходів громадян та підприємств: досвід США. *Фінанси України*. 2010. № 9. С. 30-33.
11. Про екологічну експертизу : Закон України від 9.02.1995р. *Закон і бізнес*. 1995. №36. С. 13-24.
14. Про охорону праці : Закон України від 30.06.2002 р № 785-XIV зі змінами і доповненнями. *Урядовий кур'єр*. 2002. № 87. С. 25-54.
15. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили до втрати

працездатності : Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV р. із змінами та доповненнями [http: www.rada.kiev.ua](http://www.rada.kiev.ua).

16. Даниленко А. Проблеми оподаткування доходів населення : теорія і практика. *Фінанси України*. 2019. № 11. С. 122-124.

17. Декларування доходів. *Все про бухгалтерський облік*. 2019. № 18. С. 29-37.

18. Демиденко Л. М. Податкова система : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2017. 184 с.

19. Єфименко Т. І. Концептуальні підходи до реформування податкової системи України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 9. С. 19-28.

20. Жарко Р. П. Обґрунтування функцій податків на сучасному етапі розвитку продуктивних сил. *Фінанси України*. 2017. № 6. С. 96-99.

21. Захарін А. В. Удосконалення механізму податкового регулювання сталого економічного розвитку. *Фінанси України*. – 2019. №2. С. 92-100.

22. Іванов Ю. Б. Альтернативні системи оподаткування : монографія. Харків : Торнадо, 2013. –517 с.

23. Ковалюк О. М. Важливий крок зменшення податкового тягара в Україні. *Фінанси України*. 2017. № 1. С. 55-63.

24. Ковалюк О. М. Роль податкової політики у фінансовому оздоровленні національної економіки. *Фінанси України*. 2018. № 5. С. 118-123.

25. Крисоватий А. Діалектика трансформації податкової політики України в контексті європейської інтеграції. *Журнал Європейської економіки*. 2019. Т.4. №2. С. 185-202.

26. Крисоватий А. І. Податкова система : навч. посіб. Тернопіль : Карт-бланш, 2014. 331 с.;

27. Куфта Н. О. Оптимізація системи оподаткування виробничої сфери. *Фінанси України*. 2020. № 9. С. 121-125.

28. Лаврін В. С. Особливості оподаткування доходів фізичних осіб. *Урядовий кур'єр*. 2018. № 85. С. 9-14.

29. Лащак В. В. Удосконалення системи прямого оподаткування в Україні. *Фінанси України*. 2018. № 11. С. 26-32.
30. Милявська Є. П. Податкова система : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий Дім „Слово”, 2015. 336 с.
31. Миханюк Р. П. Оподаткування в даних умовах становлення економіки. *Бухгалтерський облік та аудит*. 2018. № 1 С. 56-60.
32. Міжнародне оподаткування : навч. посіб. / За ред. Ю. Г. Козака. Київ : ЦУЛ, 2022. 550 с.
33. Онисько С. М. Податкова система : навч. посіб. Львів : „Магнолія Плюс”, 2021. 312 с.
34. Олійник Т. Актуальні проблеми реформування податкової системи в Україні з використанням зарубіжного досвіду. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2019. №1. С. 114-116.
35. Охорона праці: Збірник законодавчих і нормативних актів з охорони праці, Т.1. – Полтава : ІнтерГрафіка, 2014. 336 с.
36. Панасюк В. М. Податковий облік Організація, нормативне забезпечення, податкові розрахунки, звітність : навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2022. 304 с.
37. Податковий кодекс України від 02.12.10р. №2755-VI. *Вісник податкової служби України*. 2010. № 46. С. 2-231.
38. Пилипенко В. В. Удосконалення податкового механізму. *Економіка АПК*. 2020. № 9. С. 84-86.
39. Писаренко В. М. Агроекологія: теорія та практикум. Полтава : ІнтерГрафіка, 2013. 318 с.
40. Піхоцький В. Ф. Реформування податкової системи України – вимога сьогодення. *Фінанси України*. 2021. № 9. С. 80-84.
41. Податкова система України : підручник / В. М. Федосов, В. М. Опарін та ін. Київ : Либідь. 2021. 389 с.
42. Пономаренко В. Про стан охорони праці на підприємствах агропромислового комплексу. *Охорона праці*. 2014. № 4. С. 25-26.

43. Рябчук О. Г. Аналіз прогресивності оподаткування доходів громадян в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2019. № 2. С. 72-76.
44. Сотніченко О. Удосконалення механізму непрямого оподаткування підприємств аграрного сектору. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2017. № 20. С. 16-18.
45. Сторожук О.В. Принципи побудови і функціонування оптимальної податкової системи. *Економіка АПК*. 2017. № 1. С. 64-68.
46. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз бізнесу : навч. посіб. Полтава : ІнтерГрафіка, 2014. 288 с.
47. Федоров М. І. Охорона праці в галузі. Полтава : ІнтерГрафіка, 2015. 297^с.
48. Чугунок І. Я. Податок з доходів фізичних осіб у системі фінансово-економічного регулювання. *Фінанси України*. 2019. № 4. С. 3-14.
49. Шаблиста Л. М. Податки як засіб структурної перебудови економіки : наукове видання. Київ : Інститут економіки НАН України, 2020. 386 с.
50. Шаповал М. Нові методичні підходи до обґрунтування розвитку системи оподаткування. *Україна: Аспекти праці*. 2017. № 4. С. 3-5.

ДОДАТКИ